

Kom
verder

Kenniscentrum Leefomgeving

Eindrapport

Veilig Ontwerpen voor Transburg

Opdrachtgever: Domijn

Colofon

Auteurs:

drs. M.A. Losse

dr. ir. A.A. Németh

Saxion, Kenniscentrum Leefomgeving

Lectoraat Risicobeheersing

Enschede, mei 2013

Inhoud

Voorwoord.....	5
Managementsamenvatting	6
1 Inleiding	9
1.1 Aanleiding en doelstelling.....	9
1.2 Onderzoeksaanpak	11
1.3 Operationalisering van relevante variabelen	13
1.3.1 Sociale kenmerken	13
1.3.2 Fysieke kenmerken.....	13
1.3.3 Veiligheid.....	17
1.3.4 Opbouw onderzoek en rapport.....	17
2 Sociale kenmerken van Transburg	19
2.1 Demografie.....	19
2.2 Cohesie en betrokkenheid.....	23
2.2.1 Woonduur	23
3 Fysieke kenmerken van Transburg	29
3.1 Typologie	29
3.2 Schoon en heel	31
3.3 Kwaliteit fysieke omgeving.....	33
4 Veiligheid en veiligheidsgevoel	37
4.1 Criminaliteit.....	37
4.2 Overlast	39
4.2.1 Politie cijfers rondom overlast	39
4.2.2 Ervaren overlast	39
4.3 Veiligheidsbeleving	41
Factoren in relatie tot veiligheidsgevoel	43
4.4 Melden van criminaliteit en overlast	45
5 Maatregelen voor Transburg	47
5.1 Uitgangspunten voor maatregelen.....	47
5.2 Maatregelen voor Transburg	49
5.3 Participatie van bewoners.....	53
5.4 Maatregelen en context Transburg.....	55
Literatuurlijst.....	57
Bijlagen	58

Voorwoord

In het najaar van 2012 is in opdracht van Domijn het project Transburg van start gegaan. Samen met studenten, onderzoekers en partijen uit het werkveld is een proces tot stand gekomen waarin veel bewoners van Transburg zijn betrokken bij de toekomst van hun buurt. Wat de afgelopen periode met de betrokkenheid van bewoners en professionals uit het werkveld al is ingezet, werkt hopelijk door in een breedgedragen veranderingsproces voor Transburg.

Graag bedanken we de bewoners van Transburg die hebben meegewerkt aan de interviews en vragenlijsten. De betrokkenen vanuit Domijn bedanken we voor de ondersteuning vanuit hun organisatie, in het bijzonder: Henri Lammers en Jobrine Martina voor hun input in de vele organisatorische en praktische zaken. Ook bedanken we wijkagent dhr. Visschedijk, Marieke Wichern, Bert Rademaker en Daniëlle Koopman van gemeente Enschede, de experts Ita Luten, Cora van der Zwam en Paul van Soomeren. Tot slot willen we de studenten bedanken die een belangrijke rol hebben gespeeld in het verzamelen van gegevens, zowel voor de omgevingsschouwen als voor de vragenlijsten. Ditmar, Harmen, Marije, Marijke, Randy en Ties: bedankt! In het bijzonder dank ik de studenten Marije, Marijke en Randy, omdat zij ook na afloop van het onderwijsproject nog op verschillende manieren hebben bijgedragen aan het project.

Miriam Losse en Attila Nemeth
mei 2013

Managementsamenvatting

Kenniscentrum Leefomgeving van Saxion heeft onderzocht welke kenmerken op het gebied van leefbaarheid en sociale veiligheid in de buurt Transburg van Enschede heeft en welke fysieke en sociale maatregelen kunnen worden genomen om de leefbaarheid en sociale veiligheid te vergroten? Op basis van een probleemanalyse is een advies uitgebracht over een aanpak om de leefbaarheid en veiligheid van de bewoners van Transburg te verbeteren. Dat heeft geleid tot een aantal uitgangspunten met concrete maatregelen.

Sociale kenmerken

Transburg is een sociaal kwetsbare wijk doordat er sprake is van een hoge verhuiscgenigheid en een lage buurtbinding, waaronder ontevredenheid over de bevolkingssamenstelling. De woonduur is echter zoals gemiddeld in Enschede en de bereidheid om aan de buurt te werken is hoog in Transburg, wat een goede basis geeft om aan de leefbaarheid van de buurt te werken. De mogelijkheid om te sturen in de samenstelling van de populatie van Transburg zal bepalend zijn voor het soort maatregelen dat passend is. Domijn kan zich beraadslagen op keuzes op het gebied van de sociale samenstelling van de buurt. De huidige sociale samenstelling vormen het vertrekpunt voor de geformuleerde maatregelen in dit rapport. Er zijn daarom maatregelen geformuleerd die zich richten op het bevorderen van de participatie.

Fysieke kenmerken

De woningen in de buurt Transburg zijn in goede staat en er is een aantal mooie plekken die goed functioneren zoals de speeltuinen en de daktuinen op de parkeergarages. Het Trefpunt is een waardevolle voorziening in Transburg en het voorzieningenniveau in de nabijheid van Transburg is goed. De Performance Factory biedt waardevolle voorzieningen voor diverse doelgroepen; hoewel het terrein grenst aan Transburg, wordt er toch een (mentale) afstand ervaren en maken bewoners in Transburg nauwelijks gebruik van de voorzieningen. De stedenbouwkundige kwaliteiten van de buurt zijn ongunstig vanuit het oogpunt van sociaal veilig ontwerpen: de zichtbaarheid, de oriëntatie en eenduidigheid scoren matig tot slecht; de toegankelijkheid en aantrekkelijkheid van de buurt zijn scoren laag. De belangrijkste toegangswegen van de buurt liggen tegen een bron van ongewenste gasten uit de directe omgeving van Transburg, waaronder het Leger des Heils. Een aantal plekken met een onduidelijke functie lokt tot nu toe uit tot ongewenst gedrag. Er zijn daarom maatregelen geformuleerd die zich richten op:

- de verbinding met Performance Factory;
- de verbetering van eenduidigheid en oriëntatie in de buurt;
- de versterking van de groenvoorziening.

Veiligheid en veiligheidsgevoel

De meeste vormen van criminaliteit komen in Transburg gemiddeld niet vaker voor dan in Enschede als geheel; alleen diefstal uit woningen c.q. woninginbraak komt vaker voor dan gemiddeld; er wordt niet meer overlast gemeld dan elders in Enschede, maar er wordt gemiddeld wel veel meer overlast ervaren. Ook voelen bewoners zich relatief vaak onveilig voor of rond de eigen woning en zijn er veel andere plekken in de buurt waar men zich onveilig voelt. Overlast wordt wel gemeld, maar vooral voor de plekken waar geen toezicht is wordt minder overlast gemeld dan er ervaren wordt. Er zijn daarom maatregelen geformuleerd die zich richten op: d. inbraakpreventie;

- het verhogen van het veiligheidsgevoel;
- het verhogen van het meldgedrag.

Overlast

Overlast gerelateerd aan drugs en drank cumuleert aan zuidwestelijke buitenrand van Transburg en langs de zuidwestelijk gelegen parkeergarage aan de Benninkburg. Overlast rond vuilcontainers vindt voornamelijk plaats door buurtbewoners zelf; grofvuil wordt op diverse plekken bijgeplaatst en volle of haperende vuilcontainers zorgen tevens voor bijplaatsing van gewoon huisafval. Parkeeroverlast wordt door de hele wijk ervaren in de vorm van een tekort aan parkeerplaatsen en ongewenst gedrag door niet-bewoners. Er zijn daarom maatregelen geformuleerd die zich richten op:

- het ontmoedigen van ongewenste bezoekers in (de hotspots van) Transburg;
- het verbeteren van het gedrag rond rommel en afval;
- het verminderen van parkeeroverlast.

Wijkperspectief

Investerings voor Transburg zijn op beperkte schaal mogelijk en waar mogelijk wordt aansluiting gezocht bij lopende initiatieven, ook op het niveau van de hele wijk De Bothoven. De kosten van maatregelen, effecten en welvaartseffecten hebben wij niet expliciet gemaakt. Deze vallen namelijk buiten de scope van dit project.

Afbeelding 1. Voorbeelden van mooie plekken in Transburg: speeltuinen

Afbeelding 2. Voorbeelden van mooie plekken in Transburg: daktuinen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

Transburg is een buurt van de Enschedese wijk De Bothoven met huurwoningen die in het bezit zijn van woningbouwcorporatie Domijn. In een gebiedsvisie van Domijn over de Bothoven wordt Transburg gekenschetst als een buurt met een hoge bebouwingsdichtheid met veel steen en weinig groen; de buurt trekt veel mensen die er kort wonen en die tamelijk anoniem naast elkaar leven; de buurt trekt met name mensen met een relatief laag inkomen en kent een hoog werkloosheidspercentage; de buurt kent ondergrondse afvalopslag, maar toch blijft afval regelmatig op straat achter; de buurt wordt als geïsoleerd en onveilig ervaren; er is weinig verbinding met het centrum en ook de binding met de rest van wijk en haar voorzieningen is beperkt (Domijn, 2011).

Domijn stelt als doel dat de wijk De Bothoven in het algemeen en de buurt Transburg in het bijzonder bewoners langer aan zich bindt en dat ook degenen met een wat hoger inkomen zich er meer thuis voelen en zich er gaan vestigen. Er zijn in de strategische visie voor De Bothoven concrete wensen geformuleerd voor de buurt Transburg (Strategische Visie De Bothoven, 2012):

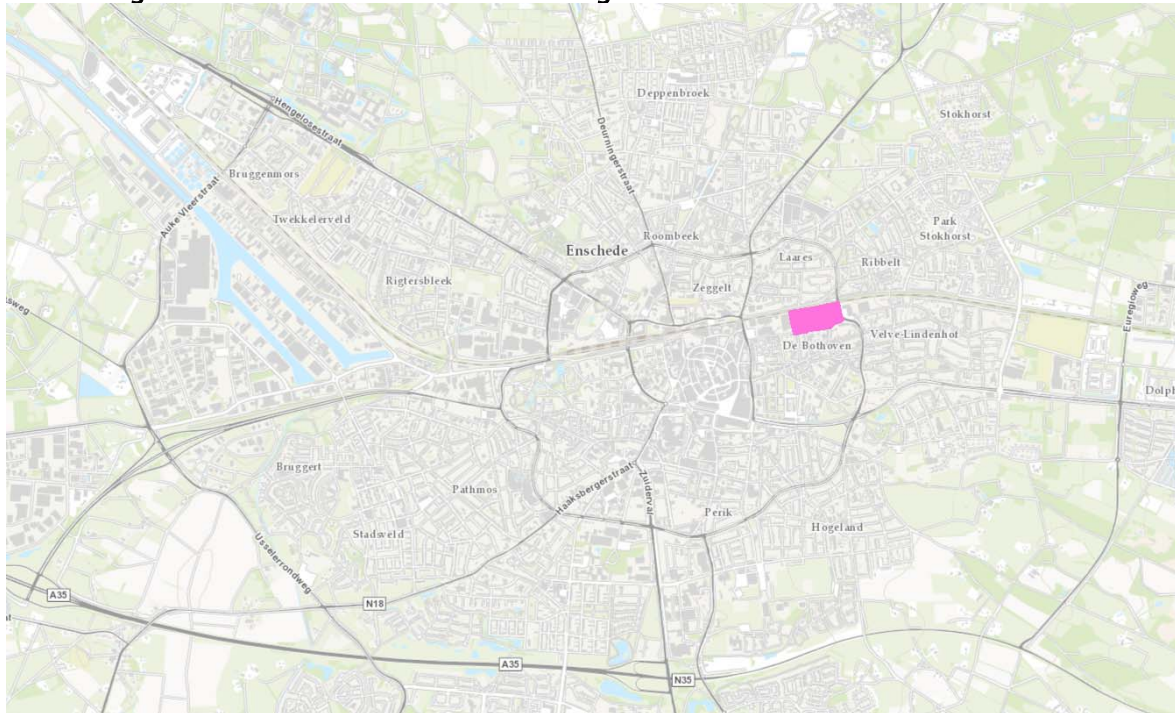
1. Het verminderen van gevoelens van onveiligheid en een verhoging van de leefbaarheid;
2. Het creëren van een fysieke verbinding van Transburg met De Bothoven en het centrum van Enschede;
3. Het realiseren vriendelijke, levendige buurt met een verzorgde uitstraling;
4. Bewoners zich verantwoordelijk laten voelen voor hun buurt en laten communiceren over hun wensen, hun rol en de rol van Domijn.

Doelstelling onderzoek Saxion

Kenniscentrum Leefomgeving van Saxion is benaderd om een project vorm te geven, waarin kenmerken en mogelijkheden van de buurt Transburg in samenhang worden bestudeerd. Er wordt een probleemanalyse uitgevoerd en een advies uitgebracht over een aanpak om de leefbaarheid en veiligheid van de bewoners van Transburg te verbeteren. Een rapport met een advies vormt het product van dit project.

Het project vindt plaats in het kader van de minor Sociaal Veilig Ontwerpen van Saxion. In dit kader speelt de gebouwde omgeving een rol in het gedrag van mensen en het gebruik van de omgeving. Oplossingsrichtingen liggen in het versterken van de functies van de ruimte. Maatregelen om het gewenste gedrag te stimuleren en ongewenst gedrag te ontmoedigen, zijn in deze benadering zowel gericht op vormgeving en inrichting van de fysieke omgeving als op de sociale omgeving in de vorm van verantwoordelijkheid en betrokkenheid.

Afbeelding 3. Locatie Transburg in Enschede

Afbeelding 4. Kadasterkaart van de buurt Transburg, begrensd door Hoge Bothofstraat (zuid), Oliemolensingel (oost), spoorlijn en Oosterstraat (noord) en een pand van de Performance Factory (west).

De centrale vraag voor dit project luidt:

‘Welke kenmerken op het gebied van leefbaarheid en sociale veiligheid heeft de buurt Transburg en welke fysieke en sociale maatregelen kunnen worden genomen om de leefbaarheid en sociale veiligheid te vergroten?’

De deelvragen die daarmee samenhangen zijn:

1. Hoe beleven bewoners van Transburg de veiligheid en leefbaarheid van hun buurt?
2. Op welke plekken en in welke mate vindt er overlast en criminaliteit plaats in de buurt Transburg?
3. Welke fysieke maatregelen op het gebied van veilig ontwerp en beheer zijn geschikt om de leefbaarheid en veiligheid in Transburg te verhogen?
4. Welke sociale maatregelen op het gebied van veilig ontwerp en beheer zijn geschikt om de leefbaarheid en veiligheid in Transburg te verhogen?
5. Op welke wijze kunnen bewoners optimaal worden betrokken bij het ontwerpproces?

1.2 Onderzoeksaanpak

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen is inventariserend en beschrijvend onderzoek uitgevoerd, bestaand uit verschillende onderdelen. Ten eerste gaat het hierbij om deskresearch. Verder zijn interviews gehouden met sleutelpersonen bij Domijn, politie, gemeente, bewoners van Transburg en partners in lopende projecten. Daarnaast is er een enquête uitgevoerd onder de bewoners van Transburg. Aan de hand van een uitgewerkte checklist is verder een systematische schouw van de fysieke leefomgeving uitgevoerd. Tenslotte zijn aan de hand van een masterclass met landelijke experts de uitkomsten van het onderzoek getoetst voor een breed publiek bestaande uit betrokkenen en deskundigen.

Uitgangspunten voor de opdrachtgever zijn dat beperkte investeringen mogelijk zijn, maar grootschalige sloop niet mogelijk is. Verder is het de bedoeling zoveel mogelijk aan te sluiten bij lopende initiatieven in de wijk.

Inhoudelijk uitgangspunt is dat veiligheid een basis vormt voor leefbaarheid van buurten. Factoren die in relatie tot veiligheid geoperationaliseerd worden zijn: sociale kenmerken (§1.4.1) en fysieke kenmerken (§1.4.2)

Respons vragenlijstonderzoek

Er zijn voor dit onderzoeksproject twee vragenlijsten verspreid onder 357 adressen. Een vragenlijst voor het Saxion-project Transburg met een respons van 49% (n=175) en een vragenlijst door de gemeente Enschede over wensen en bereidheid tot beheer van de buurt met een respons van 17% (n=60).

Het aantal bewoners in de buurt Transburg is 714 (GBA Enschede, januari 2012). Op de adressen die de Saxion-vragenlijst hebben geretourneerd wonen samen 365 mensen (51% van de bewoners).

De responsgroep op een aantal belangrijke kenmerken:

- aantal kinderen (0 t/m 12 jaar) in de buurt:
Transburg totaal: 11% (GBA Enschede 01-01-12)
responsgroep: 15% (Saxion-vragenlijst)
→ lichte oververtegenwoordiging van gezinnen met kinderen in respons
- eenoudergezinnen/huishoudens
Transburg totaal: 6% (I&O Research)
responsgroep: 12% (Saxion-vragenlijst)
→ oververtegenwoordiging van eenoudergezinnen in respons
- m/v-verhouding
Transburg totaal: aandeel mannen: 55% (GBA Enschede 01-01-12)
responsgroep: aandeel mannen: 50% (Saxion-vragenlijst)
→ lichte ondervertegenwoordiging van mannen in respons
- gemiddelde woonduur van bewoners
Transburg totaal: 7,2 jaar (gegevens Domijn)
responsgroep: 7,0 jaar (Saxion-vragenlijst)
→ representatieve respons

1.3 Operationalisering van relevante variabelen

Veiligheid kan worden gezien als sleutel van leefbaarheid (Lub, 2013). Veiligheid wordt in deze studie onderverdeeld in: de mate van criminaliteit, de mate van overlast en de mate waarin mensen zich veilig voelen. De operationalisering van deze dimensies staat beschreven in paragraaf 1.4.3. De mate van veiligheid wordt beïnvloed door sociale en fysieke kenmerken van een buurt; de operationalisering van deze kenmerken staat in paragrafen 1.4.1 en 1.4.2.

1.3.1 Sociale kenmerken

Demografische gegevens Voor demografische gegevens van de gehele bewonerspopulatie van Transburg (n=714) maken we gebruik van het indicatorenstelsel van I&O Research.

Buurtbinding In de Saxion-vragenlijst voor Transburg (zie bijlage 1) zijn vragen opgenomen over de reden van vestiging (vraag 2), publieke familiariteit (vraag 7), de tevredenheid over het wonen in de buurt (vraag 30) en de behoefte aan contact met bewoners (vraag 8). Tevens is in deze vragenlijst gevraagd naar de woonduur, verhuisplannen binnen 1 jaar en de reden van verhuisplannen. In de Saxion-vragenlijst is verder gevraagd of men bereid is anderen aan te spreken op ongewenst gedrag, verantwoordelijkheidsgevoel en inzet voor de buurt (vraag 9). Gegevens over concrete bijdragen aan de buurt zijn gebaseerd op de vragenlijst "Jij maakt de buurt" van de gemeente Enschede uit 2011.

Meldgedrag Aan de hand van stellingen (Bijlage 1, vraag 9) is gepeild wat de bereidheid tot melden is van bewoners. In relatie tot bepaalde vormen van criminaliteit is gevraagd of de respondent daarvan melding of aangifte heeft gedaan (vraag 19, bijlage 1). Uit de vergelijking van politiecijfers per 6CC-postcodegebied enerzijds en door respondenten op een kaart aangekruiste ervaren overlast anderzijds, is in kaart gebracht hoe de samenhang is tussen melden van overlast en ervaren overlast.

Gedrag in de buurt We hebben door middel van de Saxion-vragenlijst routes in kaart gebracht die de bewoners van Transburg frequenteren. Ook is gevraagd van welke voorzieningen in de buurt en de directe omgeving men gebruik maakt (Bijlage 1, vraag 11).

1.3.2 Fysieke kenmerken

ZETA-criteria De buurt Transburg meet in zijn geheel ongeveer 350 meter (oost-west) bij 150 meter (noord-zuid). Om de buurt gedetailleerd te kunnen schouwen is het totale gebied opgedeeld in 78 deelgebieden met een gemiddelde omvang van 650 m², die afzonderlijk geschouwd zijn. Aan de hand van een uitgewerkte checklist is elk deelgebied systematisch geobserveerd op een viertal criteria: zichtbaarheid, eenduidigheid, toegankelijkheid en

Uitgangspunten Sociaal Veilig Ontwerpen

Het uitgangspunt is dat de gelegenheid een belangrijke rol speelt met betrekking tot de locatie waar ongewenst gedrag plaatsvindt (Wortley & Mazerole, 2008). Maatregelen op het gebied van sociaal veilig ontwerpen richten zich daarom op het zodanig inrichten van de leefomgeving dat gewenst gedrag – in overeenstemming met de beoogde functies van het gebied – wordt bevorderd en ongewenst gedrag wordt teruggedrongen. Het gaat dus in de eerste plaats om het creëren van een ruimte waarin gewenst gedrag wordt gestimuleerd. Voor mensen die dit gedrag vertonen moet deze omgeving als uitnodigend worden ervaren.

Bij sociaal veilig ontwerpen zijn natuurlijke maatregelen belangrijk. Dat betekent dat zoveel mogelijk door de gebouwde omgeving wordt gecommuniceerd wat het gewenste gebruik is van de ruimte en wat de normen zijn die gewenste gebruikers hanteren. Begrippen die centraal staan om het gebruik van de ruimte te analyseren en maatregelen te formuleren zijn: zichtbaarheid, eenduidigheid, toegankelijkheid en aantrekkelijkheid (ZETA) (Luten, Lopez, Woldendorp en Zwam, 2008).

Zichtbaarheid

Gewenst gedrag kan worden gestimuleerd door een omgeving te bouwen waarin men goed kan zien en gezien kan worden. Informeel toezicht speelt hierin een centrale rol. Voor informeel toezicht is een aantal fysieke kenmerken van de ruimte van belang, zoals verlichting en goede zichtlijnen. Daarnaast moeten er genoeg informele ogen aanwezig zijn die toezicht *kunnen* houden: bewoners, mensen die aan het werk zijn, bezoekers en passanten. Bij sociaal veilig ontwerpen komen pas in tweede instantie securitymaatregelen in beeld die zichtbaarheid vergroten, zoals cameratoezicht en surveillance.

Eenduidigheid

Eenduidigheid heeft vooral te maken met de mogelijkheid om uit de inrichting van de ruimte op te maken waar die ruimte voor bedoeld is, van wie de ruimte is (privaat, semi-privaat, semi-openbaar, of openbaar) en wie voor het beheer verantwoordelijk is. Zonering en markering zijn natuurlijke middelen om de juiste functie te communiceren naar de gebruikers van de ruimte. Het is daarbij van belang dat gewenste gebruikers zich eigenaar voelen van een ruimte, zodat men die met zorg en verantwoordelijkheid gebruikt.

Toegankelijkheid

Het criterium van toegankelijkheid heeft betrekking op de toegang van gewenste gebruikers, maar ook op vluchtroutes van ongewenste en gewenste (!) gebruikers. Toegankelijkheid wordt beïnvloed door:

- het aantal toegangswegen en -paden, doorgangen en ingangen naar een bepaalde ruimte;
- de mate waarin toegangen en ingangen uitnodigen tot gebruik ervan;
- de mate waarin wegen of ingangen alleen met een sleutel, pasje of code te bereiken zijn;
- barrières die bepaalde verkeersdeelnemers uitsluiten of afremmen.

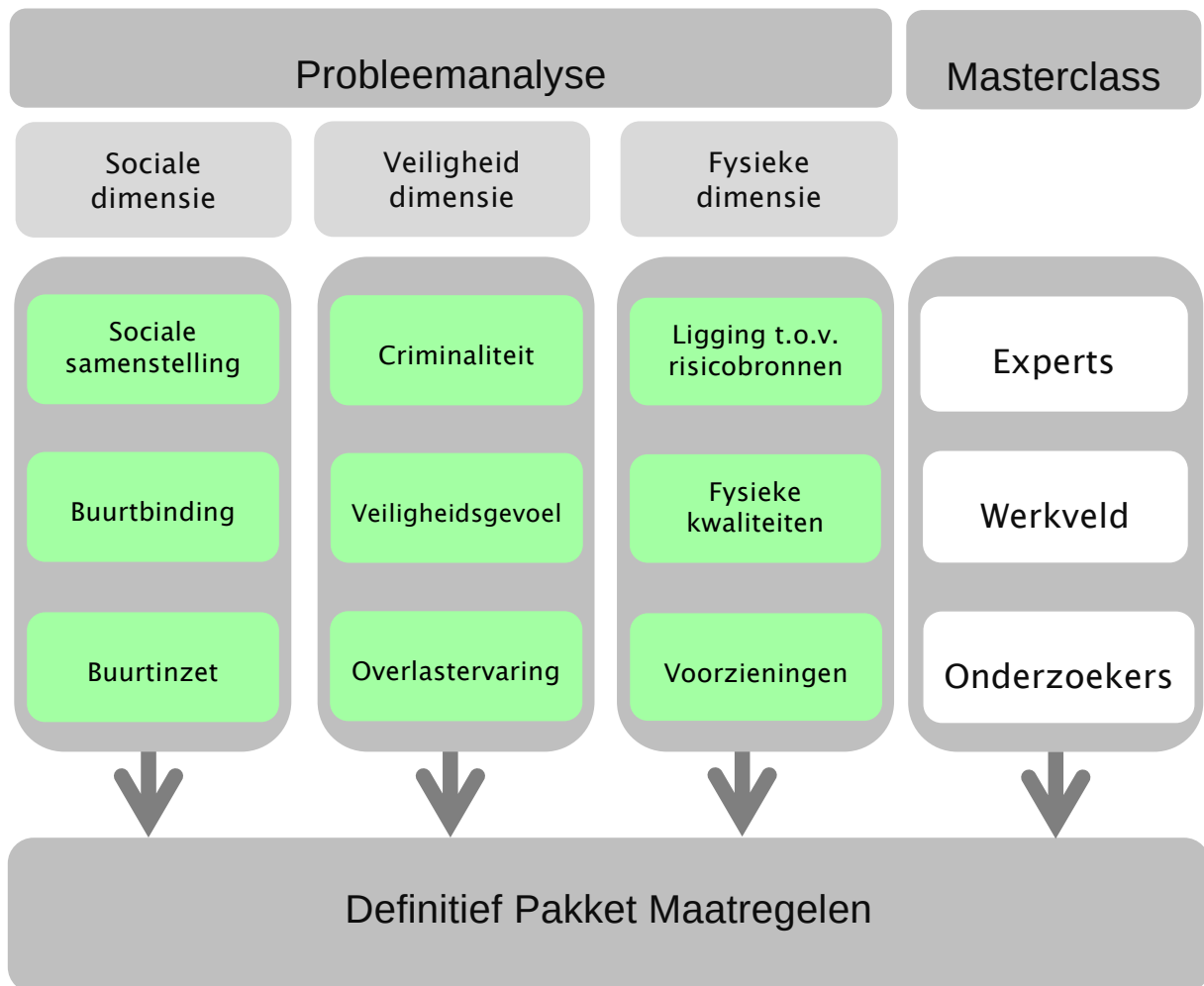
Aantrekkelijkheid en imago

Aantrekkelijkheid heeft te maken met een positieve zintuigelijke beleving van de omgeving. Een aantrekkelijke ruimte heeft een goede sfeer en geeft het gevoel van ruimtelijkheid. Factoren die sfeer en ruimtelijkheid beïnvloeden zijn: materiaalgebruik, kleurgebruik, de hoogte van bebouwing en plafonds en de dichtheid van de bebouwing. Een aantrekkelijke omgeving nodigt mensen uit er op een gewenste manier gebruik van te maken.

Imago is het beeld dat bewoners en buitenstaanders hebben van een omgeving. Het gaat om associaties die mensen en media maken met de omgeving. Imago hoeft niet altijd samen te gaan met gebruikerstevredenheid. Van zogenaamde *bloemkoolwijken* is bijvoorbeeld bekend dat de bewonerstevredenheid over het algemeen hoog tot zeer hoog is, terwijl het imago van deze wijken voor niet-bewoners meestal een stuk minder positief is.

Schoon en heel

Bijzondere aandacht verdient het fenomeen 'broken window' (Wilson & Kelling, 1982), metafoer van diverse vormen van verloedering: achterstallig onderhoud, vernieling, bekladding, leegstaande gebouwen, vuil en stank. Verloedering trekt meer verloedering en ook ander normovertredend gedrag aan en ontstaat door een gebrek aan zichtbaar eigenaarschap. Als een steeg er onverzorgd uitziet kunnen ook ongewenste gebruikers zich er eigenaar van voelen en er mee doen wat zij willen (Keizer, Lindenberg & Steg, 2008). Vervolgens zijn ook andere gebruikers meer geneigd zich aan te passen aan het lagere normbesef dat de ruimte uitstraalt. Het is daarom van groot belang dat ruimtes schoon en goed onderhouden blijven, om de aantrekkelijkheid en eenduidigheid op peil te houden.

Afbeelding 5.

Samenhang van relevante aspecten

aantrekkelijkheid (ZETA). De aspecten van deze criteria zijn op hoofdlijnen samengevat, zie inzetten op bladzijde 12 en 13.

In de Saxion-vragenlijst voor Transburg zijn vragen opgenomen over de ervaren kwaliteit van de woning. Voor de perceptie van de kwaliteit van de fysieke omgeving is tevens gebruik gemaakt van de vragenlijst “Jij maakt de buurt” die in 2011 door de gemeente Enschede is afgenomen. Deze vragenlijst bevat items over de beleving van de buurt en het beheer ervan.

1.3.3 Veiligheid

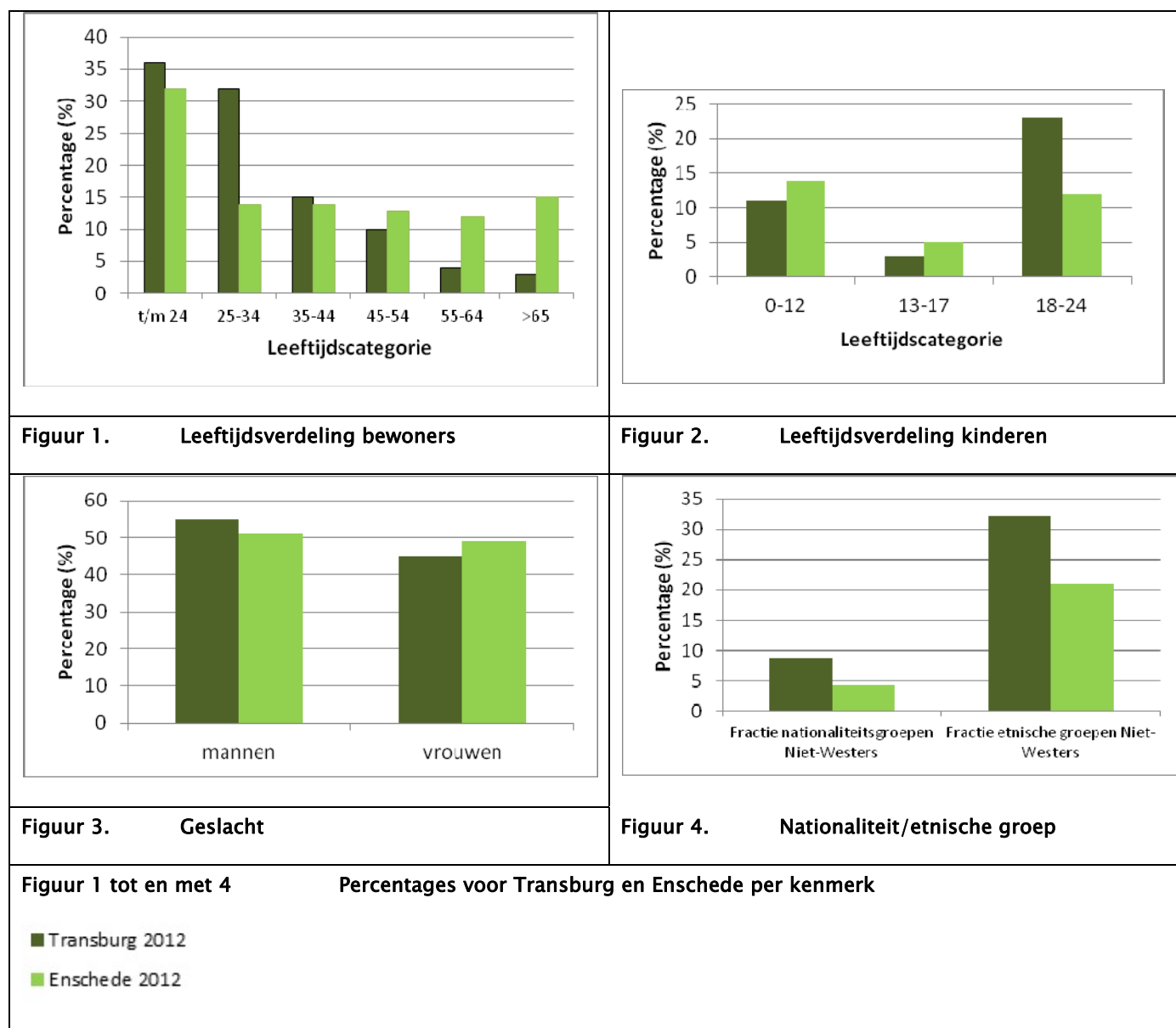
Criminaliteit Voor gegevens over criminaliteit is gebruik gemaakt van de incidentenregistratie van Politie Twente, Basisvoorzieningen Hulpdiensten. De registratie van incidenten is met dat systeem halverwege 2009 op een aantal relevante aspecten veranderd ten opzichte van de periode ervoor. Wij baseren ons daarom op cijfers van 2010 en later, zodat het incidentvolume voor een kleinschalige buurt als Transburg voldoende is om betrouwbare uitspraken te kunnen doen. De omvang van relevante incidenten in Transburg is vergeleken met die in de wijk De Bothoven en in Enschede als geheel. In de Saxion-vragenlijst wordt tevens gevraagd naar slachtofferschap van een aantal delicten.

Overlast In de politiecijfers zijn incidentregistraties opgenomen die overlast betreffen. Deze cijfers geven, meer dan voor criminaliteit, een onderschatting van de werkelijke overlast die plaatsvindt. Er is daarom tevens in de Saxion-vragenlijst voor Transburg gevraagd naar de mate van ervaren overlast, naar de momenten op de dag waarop men die overlast ervaart en naar de plekken waar men deze overlast in de buurt ervaart, zie bijlage 1.

Veiligheidsgevoelens Of men zich wel eens onveilig voelt, in welke mate en waar, wordt in de Saxion-vragenlijst gemeten met vraag 13 en 14. In relatie tot veiligheidsgevoelens is tevens gevraagd naar bepaald gedrag, zoals: 's avonds niet opendoen en angst om slachtoffer te worden.

1.3.4 Opbouw onderzoek en rapport

In het rapport worden de sociale kenmerken beschreven in hoofdstuk 2, de fysieke kenmerken worden beschreven in hoofdstuk 3 en de veiligheidskenmerken worden beschreven in hoofdstuk 4. De uitkomsten op de drie onderzochte dimensies vormen in samenhang de basis voor een pakket maatregelen, die verrijkt en gewogen zijn door middel van een masterclass met landelijke experts, werkveld en onderzoekers (zie afbeelding 5). De maatregelen worden besproken in hoofdstuk 5.

2 Sociale kenmerken van Transburg

De belangrijkste reden voor vestiging in Transburg is de ligging na bij het centrum van Enschede. De buurt Transburg bevat een populatie die kwetsbaarder is dan gemiddeld in Enschede. Ten eerste is de groep sociaal zwakker, wat gepaard gaat met meer gevoelens van onzekerheid en daarmee ook met gevoelens van onveiligheid. Ten tweede bevat de buurt twee groepen die een hoge verhuigeneigtheid hebben: studenten en ouderen.

Bewoners geven een ruime voldoende voor de woning; de tevredenheid over de buurt ligt wat lager 5,9. De buurtbinding is laag in Transburg, veel lager dan in Enschede gemiddeld, maar ook lager dan in een vergelijkbare buurt in De Bothoven: Tattersall. Bewoners hebben niet veel contact met elkaar, maar een kwart wil graag meer contact met buurtbewoners. De grote hoeveelheid jongeren in Transburg kan een negatief effect hebben op de participatiegraad (RIGO 2012). De bereidheid om aan de buurt te werken is echter hoog in Transburg, wat een basis geeft om daadwerkelijk de participatie in de buurt te verhogen.

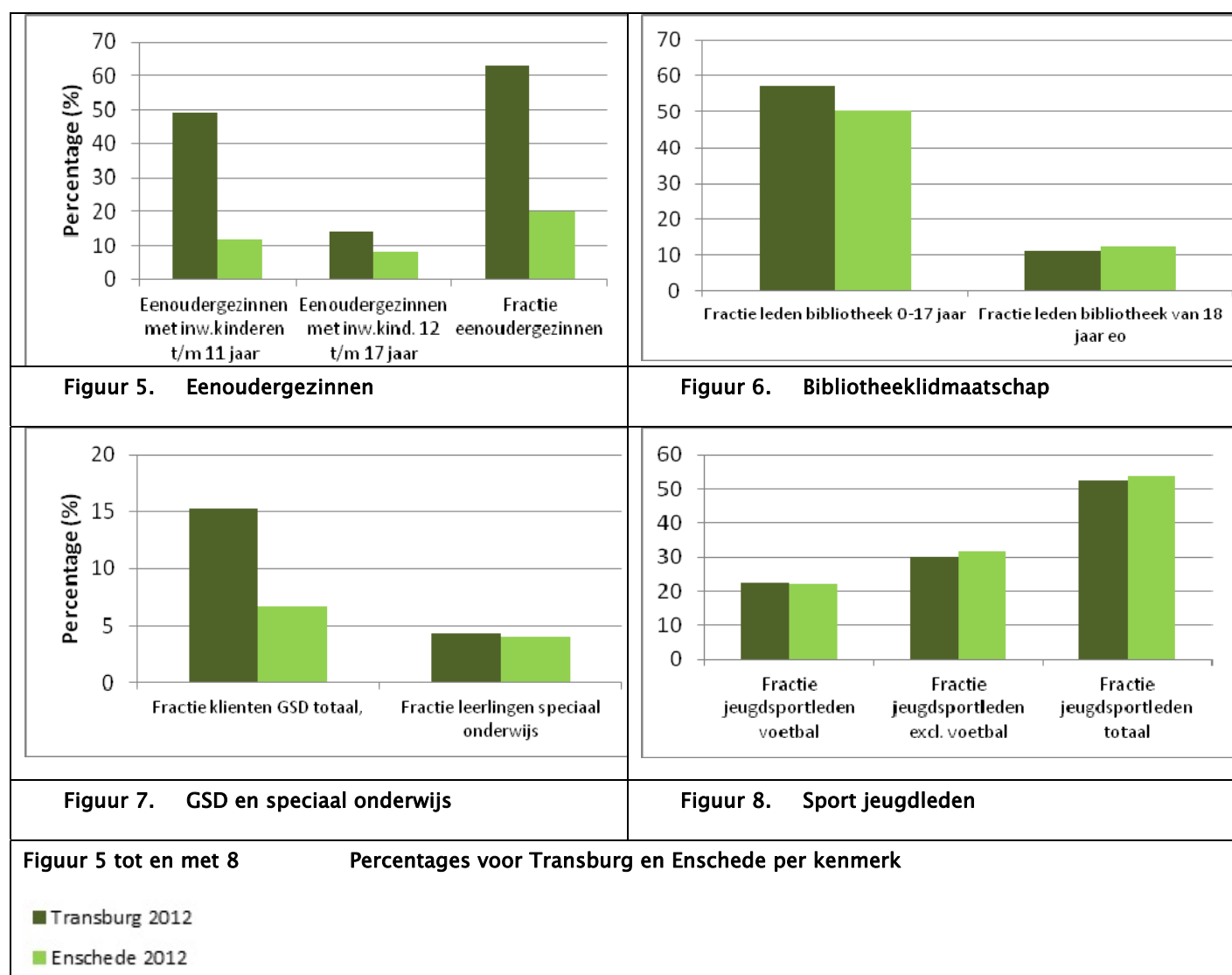
2.1 Demografie

Leeftijdsopbouw De bevolkingsopbouw in Transburg verschilt wezenlijk van het gemiddelde in Enschede: het percentage 24–35-jarigen is ruim 2 keer zo hoog als in Enschede; het percentage bewoners tussen de 45 en 54 jaar is in Enschede drie keer zo hoog als in Transburg en het percentage bewoners boven de 65 (ruim 3 procent) is in Enschede vijf keer zo hoog als in Transburg. Het hoge percentage jongeren wordt voor een belangrijk deel verklaard door het grote aantal studenten in de buurt: ongeveer 20% van de bewoners is student (geëxtrapoleerd is dat ongeveer gelijk aan 143 studenten) en hun leeftijd ligt tussen de 18 – 31 jaar (Saxion-vragenlijst 2012). Transburg telt in 2012 25 bewoners van 65 jaar of ouder.

Jonge kinderen Het percentage kinderen van 0 tot 12 jaar in de buurt ligt 3 tot 5 procent lager dan gemiddeld in Enschede; het percentage jongeren tussen 13 en 17 jaar ligt 2 procent lager dan gemiddeld; het percentage adolescenten tussen 18 en 24 jaar ligt bijna twee keer zo hoog als gemiddeld in Enschede. Ruim 70% van de jongeren in Transburg tot 24 jaar is student.

Geslacht Transburg telt structureel wat meer mannen dan vrouwen, meer nog dan in Enschede gemiddeld het geval is. Dit heeft voornamelijk te maken met het hoge aantal studenten, waarvan 62% man is.

Etniciteit Het percentage Nederlanders is in Transburg lager dan in Enschede: 13% heeft een andere nationaliteit versus 6% in Enschede; 41% van de Transburgers heeft de Nederlandse etniciteit versus 71% in Enschede.

Tabel 1. Economische activiteit respondent

	%
Werkende met betaald werk/ zelfstandige	45
Werkloos/ werkzoekend	12
Vrijwilliger	4
Arbeidsongeschikt	9
Scholier of studerende	20
Huisvader of huisman / huismoeder of huisvrouw	2
Gepensioneerd of met de VUT	5
Geen van deze	1
Geen antwoord	4

In Transburg wonen relatief veel bewoners met een niet-westerse *nationaliteit*: in 2012 ligt dat percentage ruim twee keer zo hoog als in Enschede gemiddeld (8,7% versus 4,2%); in 2010 en 2011 lag het percentage in Transburg lager (7,2% resp. 7,3%). Als de *etniciteit* van de populatie wordt vergeleken is het verschil tussen de Transburgpopulatie en de populatie van Enschede minder groot: in 2012 woonden in Transburg 32% etnische niet-Westerse bewoners versus 21% in Enschede.

Gezinnen Het aantal gezinnen in Transburg is 86 (23% van de huishoudens); daarvan zijn 61 gezinnen met kinderen (16% van alle huishoudens). Er zijn 36 eenoudergezinnen, wat betekent dat 59% van de gezinnen in Transburg eenoudergezin is; in Enschede ligt het percentage eenoudergezinnen op 23%.

Het percentage eenoudergezinnen met kinderen tot en met 11 jaar is de afgelopen drie jaar in Transburg 4 keer zo hoog als gemiddeld in Enschede; het percentage eenoudergezinnen met kinderen van 12 tot en met 17 jaar is de afgelopen drie jaar ongeveer 3 keer zo hoog als gemiddeld in Enschede. De fractie eenoudergezinnen in Transburg valt in totaal 3 keer zo hoog uit als in Enschede.

GSD en Speciaal onderwijs Fractie GSD-cliënten stijgt in Transburg, terwijl die in Enschede constant blijft; in 2010 ligt het aantal GSD-cliënten een factor 1,88 hoger dan in Enschede en in 2012 is dat gegroeid naar een factor 2,25. Het aantal leerlingen met speciaal onderwijs lag in 2010 en 2012 twee keer zo hoog als in Enschede (9,0% en 10,3% in Transburg versus 4,7% en 4,9% in Enschede), maar in 2012 zijn de percentages vergelijkbaar (4,3% versus 4,0%).

Sport en bibliotheek Het is een normale buurt wat betreft sporten door de jeugd, bibliotheek lidmaatschap ligt bij de jeugd hoger dan gemiddeld in Enschede.

Groepen naar belangrijkste dagelijkse activiteit Het percentage studenten in de buurt is erg hoog (20%); deze groep stroomt snel door en heeft doorgaans een lage participatiegraad in de buurt (RIGO 2012). Het aandeel werkenden met betaald werk ligt in Transburg lager dan in Enschede: 45% versus 58% (I&O Research, 2011).

Overig Uit interviews met de wijkagent en met bewoners komt naar voren dat “mensen in de buurt geplaatst worden” die als probleemgevallen worden ervaren. Ook in de vragenlijst hebben enkele bewoners het “plaatsingsbeleid” genoemd als bron van bewoners die voor overlast zorgen.

Afbeelding 6. Het trefpunt van Transburg: ontmoetingsplek in de buurt

2.2 Cohesie en betrokkenheid

2.2.1 Woonduur

Ongeveer een kwart van de bewoners woont meer dan tien jaar in Transburg. Dat geeft potentie voor een stabiele kern, maar deze groep is vatbaar voor vervreemding van de buurt als de diversiteit van de samenstelling van nieuwe bewoners te groot is, met name wat betreft etniciteit (RIGO, 2012). Het percentage zestigers in de afgelopen 12 maanden is in Transburg 9% wat ongeveer gelijk is aan het gemiddelde voor Enschede (9,7%, bron I&O Research).

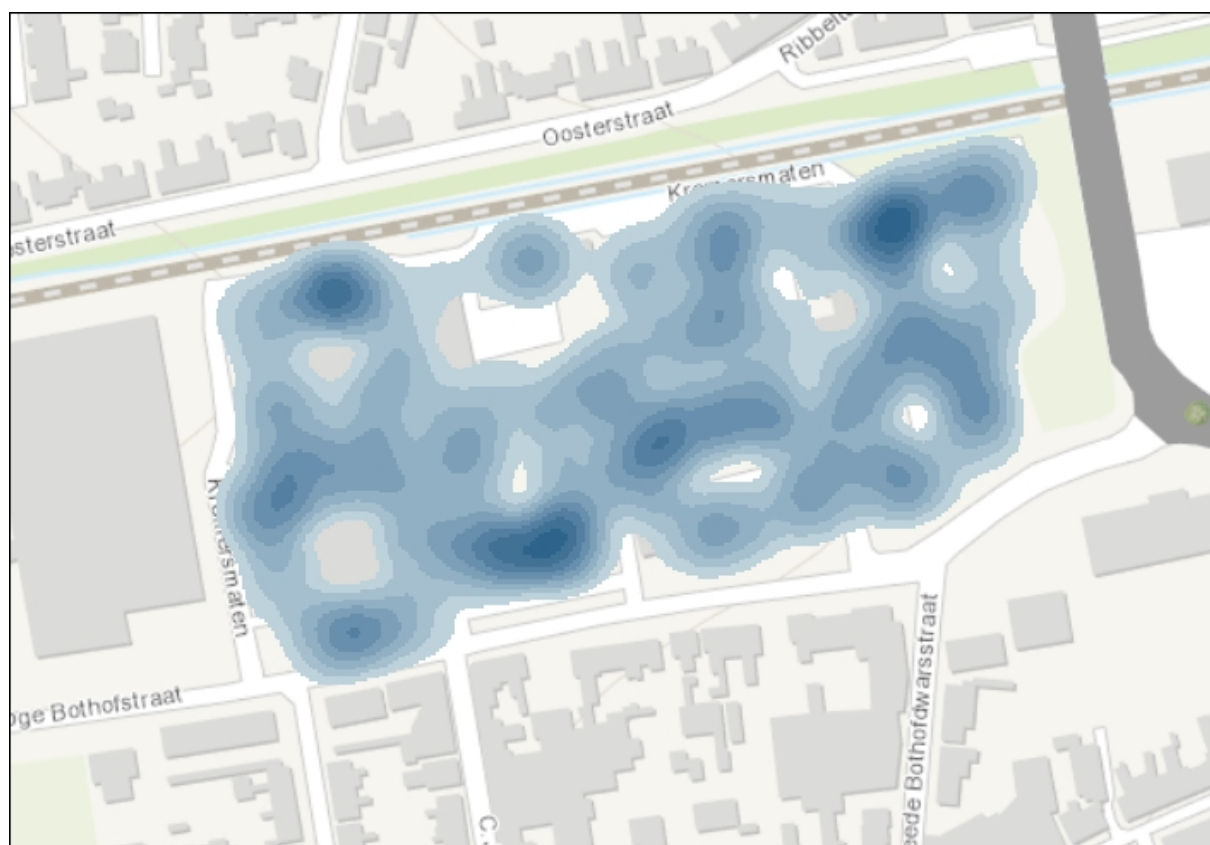
Tabel 2. Woonduur Transburg (n=370)

	n	%
10 jaar of langer	90	24
5 tot 10 jaar	87	24
2 tot 5 jaar	100	27
1 tot 2 jaar	59	16
Tot 1 jaar	34	9
Gemiddelde woonduur totale Transburg populatie: 7,24 jaar		

Belangrijkste reden van vestiging is de locatie van de buurt, namelijk de ligging ten opzichte van het centrum. Scholieren en studenten wonen er vooral vanwege de huurprijs van de woning (35%); zij zijn ook de enige subgroep die aangeeft er te willen wonen vanwege de mensen die er al wonen (13%).

Tabel 3. Belangrijkste vestigingsredenen (n=175)

	%
Huurprijs woning	18
Ligging nabij het centrum	55
Gunstige ligging ten opzichte van iets anders	4
Kenmerken van de woning	17
Mensen die er wonen	3
Sfeer van de buurt	3

Afbeelding 7. Verhuisgeneigdheid waarbij een donkere kleur een groter aantal mensen per m² aangeeft dat van plan is te verhuizen

In Transburg wonen twee groepen die een hoge verhuiscgeneigdheid hebben: studenten en ouderen. De opgegeven redenen voor verhuizing door bewoners van die subgroepen hebben overigens niet te maken met ontevredenheid over de buurt of de woning, zie bijlage[]. Op afbeelding 6 is te zien dat de verhuiscgeneigdheid zich vooral concentreert in enkele woningblokken: 1. Benninkburg 2-26/Tusveldburg 1-15; 2. Stinsburg 1-14; 3. Benninkburg 135-159.

Tabel 4. Verhuisplannen (n=175)

Verhuisplannen binnen 12 maanden	%
Ja	26
Reden verhuisplannen	%
Ontevredenheid woning	5
Ontevredenheid buurt	9
Andere reden	12

2.2.2 Buurtbinding en omgaan met elkaar

De tevredenheid over de buurt komt tot uitdrukking in een rapportcijfer van 5,9. De binding in de buurt is gering en de anonimiteit is hoog. Mensen kennen elkaar aanzienlijk minder goed dan in de rest van Enschede. Op de meeste items scoort Transburg ook minder gunstig dan een vergelijkbare buurt in de Bothoven, Tattersall. De tevredenheid over de samenstelling van de buurt is een goede indicatie voor een gevoel van wantrouwen en een gevoel van veiligheid en deze tevredenheid is erg laag in Transburg.

Tabel 5. Indicatoren voor buurtbinding voor Transburg, Tattersall en Enschede

% dat het eens is met de stelling:	Transburg *	Tattersall **	Enschede ***
De mensen kennen elkaar in deze buurt nauwelijks	57	50	31
Ik heb veel contact met bewoners uit de buurt	16	55	37
Gezellige buurt om in te wonen met veel saamhorigheid	15	19	41
Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen	22	36	57
De mensen in de buurt gaan prettig met elkaar om	39	54	64
Ik ben tevreden over de bevolkingssamenstelling in de buurt	35	36	63

Bronnen: * Vragenlijst Transburg 2012 (n=175); ** Vragenlijst Tattersall 2012 (n=170); *** IVM 2012 (voor Enschede); ****Formulering vragen iets aangepast i.v.m. samenhang IVM rapportage 2012.

Uit tabel 6 blijkt dat tweederde het contact met buurtbewoners precies goed vindt; een kwart wil liever meer contact. Mogelijk dat de ervaren saamhorigheid en omgang met buurtbewoners van verbeterd door meer contact: op dit moment ervaart 39% een prettige omgang met buurtbewoners en tweederde van de bewoners is ontevreden over de bevolkingssamenstelling in de buurt (zie tabel 5).

Tabel 6. Mate van gewenst contact tussen buurtbewoners

n=175	%
Liever minder contact	4
Precies goed zo	72
Liever meer contact	24

2.2.3 Verantwoordelijkheid voor de buurt

Bijna 60% van de bewoners voelt zich verantwoordelijk voor de buurt. Dit past in het beeld dat de bereidheid tot het aanspreken van mensen en het melden van voorvallen hoog is in Transburg (zie tabel hieronder). Circa tweederde van de bevolking is bereid om mensen aan te spreken op hun gedrag. Voorwaarde op het elkaar aanspreken op gedrag, is dat bewoners kunnen herkennen wie in de buurt hoort en wie niet. De mate van anonimiteit in Transburg is daarvoor een knelpunt. Ook is meer dan tweederde bereid om overlast in de buurt te melden. De drempel om daadwerkelijke criminaliteit te melden is het laagst. 88% is bereid om dit te melden (zie tabel hieronder).

Tabel 7. Verantwoordelijkheid voor de buurt

% dat het eens is met de stelling:	Transburg*	Tattersall**	Enschede***
Is actief in de buurt	24	33	17
Voelt zich verantwoordelijk voor de buurt	58	62	

Bronnen: *Saxion vragenlijst 2012; **Saxion vragenlijst 2011; *** IVM-monitor, n=

Tabel 8. Aanspreekgedrag en meldingsbereidheid van bewoners in Transburg

N=175	% Ja
Ik zou bewoners aanspreken op ongewenst gedrag.	72
Ik zou mensen van buiten de buurt aanspreken op ongewenst gedrag.	61
Als ik overlast zie in Transburg, dan meld ik dat.	70
Als ik crimineel gedrag (strafbare feiten) zie in Transburg, dan meld ik dat.	88

Op de vraag of men zelf een bijdrage wil leveren aan het veilig en netjes houden van Transburg antwoordt 48% met 'ja'. De deelnemers die aangeven een bijdrage te willen leveren, vinden voornamelijk dat iedereen zich in hoort te zetten voor zijn buurt. Een van de meest genoemde andere redenen om geen bijdrage te leveren is dat men niet de troep van anderen wil opruimen en dat men al voldoende gemeentebelasting en servicekosten betaalt.

Tabel 9. Houding ten aanzien van bijdrage aan de buurt

Bereidheid tot bijdrage aan het veilig en netjes houden van de buurt (n=60)	48%
Reden om wel bijdrage te leveren (n=27)	%
Iedereen hoort zich in te zetten voor zijn buurt	59
Ik wil graag mijn steentje bijdragen	26
Reden om geen bijdrage te leveren (n=31)	%
Ik ben tevreden zoals het nu is	16
Ik heb geen tijd	23
Ik vind het niet mijn taak, maar van de gemeente	19

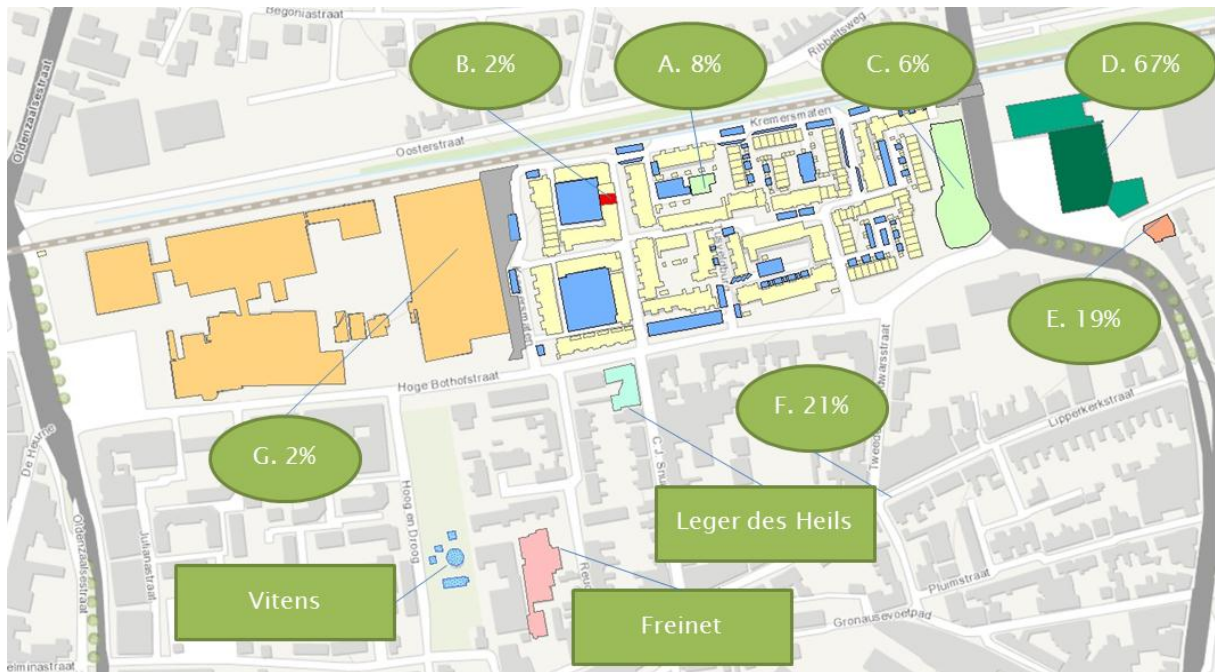
Bron: Gemeente Enschede Jij maakt de buurt! 2011

Het aandeel bewoners dat aangeeft een specifieke bijdrage te willen leveren aan de buurt ligt hoog in Transburg, zie tabel 9. Dit geeft een prima basis om met bewoners afspraken te maken over beheer en onderhoud in de buurt.

Tabel 10. Inzet voor de buurt

	Transburg n=60	Tattersall n=163
Bijdrage die bewoners willen leveren aan de buurt	%	%
Trottoir sneeuwvrij houden	72	27
Opletten of iets kapot of vernield is	72	23
Opruimen zwerfafval	55	24
Bladruimen in het najaar	38	13
Meedenken over de inrichting van de woonomgeving	28	11
Helpen bij onderhoudsacties van de gemeente Enschede	24	6
Samen met de bewoners het onderhoud regelen	14	8
Deelnemen aan buurtcommissie	14	4
Buurtactiviteiten organiseren	10	5
Speeltoestellen / speelplekken schoonmaken	10	5
Hondenpoep opruimen	10	3
Onderhouden van het groen	7	7

Bron: Enschede (2011). *Jij maakt de buurt!*

Afbeelding 8. Plattegrond Transburg met voorzieningen in de buurt en in de omgeving

Legenda

Blauw: Parkeerterrein

A. Speeltuintje midden in de wijk

B. Het Trefpunt in Transburg

C. Speeltuin aan de rand van de wijk

D. Emté-supermarkt aan de Oliemolensingel

E. Apotheek aan de Oliemolensingel

F. Winkels Lipperkerkstraat

G. De Performance Factory

3 Fysieke kenmerken van Transburg

De buurt Transburg kenmerkt zich door een hoge bebouwingsdichtheid, veel steen, veel nissen en hoeken en veel versnipperd groen waarin zwerfvuil blijft haken. De buurt scoort laag op de criteria van sociaal veilig ontwerp: de zichtbaarheid is meestal gering door korte zichtlijnen en donkere verstopplekken; de eenduidigheid en oriëntatie in de buurt is slecht door gebrek aan zonering en de vele binnengebieden met onduidelijke scheiding tussen publiek en privaat gebied.

Transburg heeft weinig openbare ruimte. De ruimte die er is bevat twee goede speeltuinen, waarvan een met weinig natuurlijk toezicht, waar drugsgerelateerde overlast plaatsvindt en waar jongeren rondhangen. Er zijn ook diverse plekken in Transburg zonder duidelijke functie, waardoor de ruimte wordt toegeëigend voor ongewenst gebruik.

3.1 Typologie

Transburg is een compact-stedelijke buurt ontworpen door Jan Astrego. De buurt heeft een hoge bevolkingsdichtheid in vergelijking met de wijk De Bothoven in zijn geheel: 13600 inwoners per km² (714 bewoners op 0,0525 km²) versus 8854 bewoners per km² in wijk De Bothoven als geheel (Bron: Professionele Risicokaart Nederland). De buurt heeft ook een hoge bebouwingsdichtheid, maar bevat ook speelse elementen zoals twee grote daktuinen die door aanwonenden vanaf de eerste verdieping kunnen worden gebruikt. Deze daktuinen zijn gesitueerd boven twee afzonderlijke parkeergarages van ongeveer 500 m².

De woningvoorraad bestaat volledig uit huurwoningen van corporatie Domijn met rijtjeshuizen (29%) en gestapelde bouw (71%). De eengezins-rijtjeswoningen zijn vooral in het noordoosten van de buurt gesitueerd, aan de Stinsburg, Engelsburg, Tijhofburg en het eind van Kremersmaten. De gestapelde bouw is gevarieerd van samenstelling: benedenwoningen, maisonnettes, appartementen of een combinatie daarvan. Er zijn woonblokken met een galerij en woonblokken met een portiek of een combinatie van de twee. Er zijn ook enkele benedenwoningen aan de Benninkburg die een kantoor- of wijkfunctie hebben gekregen, waaronder een werkplaatsruimte van Alifa-welzijn, het Trefpunt met diverse wijkfuncties en het Antidiscriminatiebureau.

Doordat alle gevels in de buurt van dezelfde rode baksteen zijn en de gebouwdichtheid zeer hoog is, krijgt de buurt het voorkomen van een vesting, iets wat de naam *burg* ook suggereert. De materialisering van straten en andere objecten is voornamelijk stenig en tamelijk eentonig van kleur. Per straat hebben de raamkozijnen verschillende kleuren, maar die kleurverschillen zijn onopvallend. De woningen zijn van buiten goed onderhouden en vertonen geen verval.

Afbeelding 9. Voorbeelden van donkere plekken, nissen en hoeken

Afbeelding 10. Voorbeelden van verrommeling

Afbeelding 11. Voorbeelden van undefined space in Transburg

Veel schuttingen verkeren in een matige staat met afgebladderde verf; de wisselende staten van onderhoud en kleurstellingen maken dat de diverse achterpaden en binnengebiedjes geen verzorgd geheel vormen.

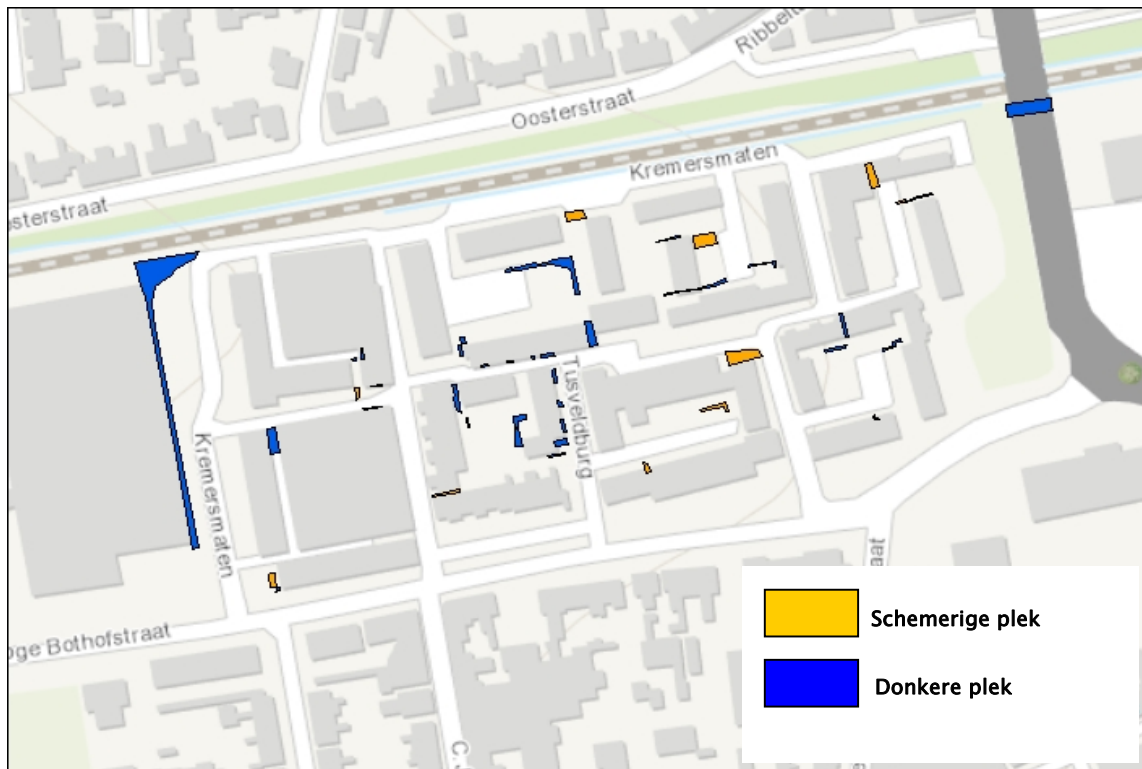
Tegenover Transburg bevindt zich sociaal pension 'De Borch' van het Leger de Heils, een instelling voor beschermd wonen. Op en rond deze locatie concentreren zich overlastgevende groepen. Tussen corporatie Domijn en het Leger des Heils zijn strikte afspraken gemaakt: bewoners van De Borch die zich bevinden op het terrein van Transburg, krijgen een waarschuwing en daarna een sanctie. De uiterste consequentie is dat een bewoner het recht verliest te verblijven in De Borch. Voor andere ongewenste bezoekers, zoals drugdealers die daar vanwege de bewoners van De Borch rondhangen, hebben deze afspraken geen effect.

3.2 Schoon en heel

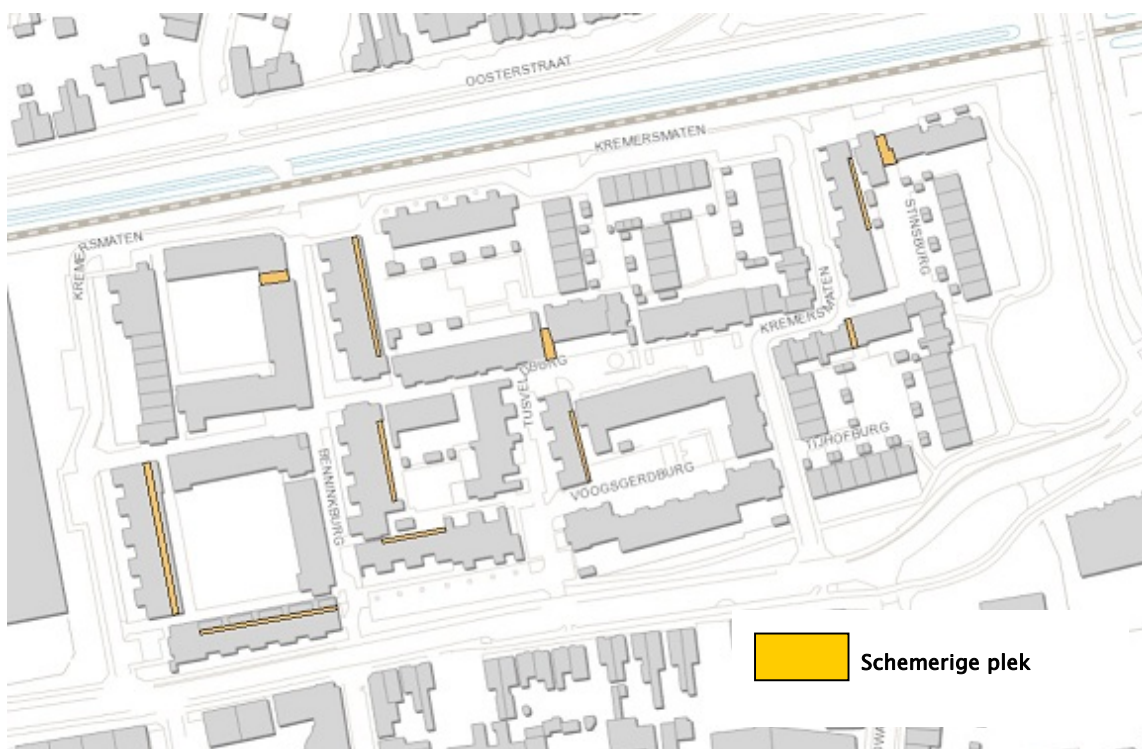
In eerder onderzoek door de gemeente Enschede (Jij maakt de Buurt! 2011) is gevraagd naar enkele kenmerken van de leefbaarheid van de buurt. In tabel 11 zijn de items gerangschikt op de omvang van negatieve beleving van het onderwerp. De drie thema's waar de buurt het minst gunstig op scoort zijn: 1. de hoeveelheid parkeerruimte wordt door 35% als niet voldoende gekwalificeerd; 2. het groenonderhoud wordt door 32% als onvoldoende gezien; 3. de hoeveelheid meubilair in de openbare ruimte wordt door 30% als onvoldoende ervaren.

Tabel 11. Beleving van de buurt: schoon en heel

N=60	% Oneens	% Zeer oneens
Er is voldoende parkeerruimte (n=60)	23	12
Het groen is goed onderhouden (n=59)	27	5
Er is voldoende meubilair aanwezig (n=59)	30	0
Mijn wijk is verkeersveilig (n=59)	20	7
Er is voldoende verlichting (n=60)	22	3
Het wegdek en trottoir worden goed onderhouden (n=60)	20	5
Het meubilair is schoon (n=58)	15	2
Er is voldoende groen in de buurt (n=60)	12	5
De openbare verlichting wordt goed onderhouden (n=60)	5	3
Er zijn voldoende speeltoestellen aanwezig (n=59)	5	0
De speeltoestellen worden goed onderhouden (n=57)	3	0

Afbeelding 12. Zichtbaarheid in kaart op basis van systematische schouw

Afbeelding 13. Schemerige plekken overdag

3.3 Kwaliteit fysieke omgeving

De kwaliteit van de fysieke omgeving is door middel van schouwen in kaart gebracht. De vier basisdimensies (ZETA) waarop we de fysieke omgeving waarderen zijn ontleend aan de richtlijnen voor sociaal veilig ontwerpen (zie inzet p.12 en 13): zichtbaarheid, eenduidigheid, toegankelijkheid en aantrekkelijkheid. Hieronder vatten we de resultaten van de schouw samen. Om ervoor te zorgen dat de informatie uit de schouw zo functioneel mogelijk is voor het formuleren van maatregelen, geven we een samenvatting van de scores op de ZETA-criteria op basis van de typische stadspatronen die in Transbrug voorkomen:

- a. gebied parkeergarages
- b. binnenpleinen
- c. woonpaden: wandel/fietspaden met voordeuren en/of bergingen
- d. achterpaden: brandgangen met achtertuinten en/of bergingen
- e. een doorgangsplein (Tusveldburg)
- f. parkeerterreinen Benninksburg
- g. een grote speeltuin
- h. daktuinen
- i. galerijen op begane grond
- j. onderdoorgangen
- k. ruimte onder Edo Bergsmabrug onder de Oliemolensingel
- l. groenstrook langs Polaroidpand

Voor elk patroon is weergegeven wat de score is op de ZETA-criteria voor sociaal veilig ontwerpen: zichtbaarheid (Z), eenduidigheid (E), toegankelijkheid (T) en aantrekkelijkheid (A), zie bijlage 3.

Zichtbaarheid

Hoewel de buurt in de basis redelijk goed verlicht is, is de zichtbaarheid op veel plekken in de buurt gering (zie afbeelding 12 en 13). De woninggevels en galerijen bevatten veel hoeken en nissen; ook de positionering van bergingen heeft op diverse plekken in de buurt een belangrijke invloed op de zichtbaarheid (zie afbeelding 9, p.30). Bovendien heeft Transburg een grillig stratenpatroon met veel achterpaden, brandgangen, onderdoorgangen en tussendoorgangen. Het zicht is op veel plekken beperkt tot 10 à 20 meter. 's Avonds zijn de galerijen sterk verlicht met goede zichtbaarheid tot gevolg. De galerijen maken 's avonds een betere en nettere indruk dan overdag. De sterkte van de verlichting geeft in de openbare ruimte buiten de galerijen het effect van relatieve schemerigheid: het verlichtingsniveau in de nabijheid van de galerijen is wel voldoende, maar komt door het verschil toch schemerig over.

Eenduidigheid

Eenduidigheid komt in het geding waar de functie van een gebied of plek in (semi-)openbaar gebied niet duidelijk is, ook wel *undefined space* genoemd. Het nadeel van dit soort ruimten is dat de drempel laag is om toegeëigend te worden voor ongewenst gedrag. Hoewel in de openbare ruimte van Transburg weinig 'space' is, zijn er wel bepaalde plekken in de openbare ruimte waar de eenduidigheid in het geding komt, namelijk:

- a. plekken met een onduidelijke overgang tussen publiek en privaat
- b. binnengebied met versnipperde functies
- c. niet functioneel ingericht gebied
- d. gebied waar de oriëntatie slecht is

ad a) Onduidelijke overgang tussen publiek en privaat Een belangrijk voorbeeld daarvan vormen de vele bergingen die niet verbonden zijn met de bijbehorende woning. Er zijn bergingen langs galerijen op de begane grond die een extra tunneleffect geven. Er zijn ook bergingen langs smalle tussenpaadjes, waardoor nissen ontstaan. De ruimte rondom alle losstaande bergingen vormen nissen en hoeken waarvan de functie onduidelijk is: het lijkt geschikt om grofvuil neer te zetten; het zijn echter ook potentiële verstoppelplekken (zie afbeelding 9, p.30).

ad b) Versnipperd ingericht binnengebied De open ruimte aan de Tusveldburg bevat enkele parkeerplaatsen, enkele snippers met openbaar groen, een paar stenen bankjes en een verhoging met een bloembak. Ondanks de inrichting van de ruimte, communiceert deze open plek te weinig hoe deze gebruikt kan worden. Hoewel er geen sterke sporen van ongewenst gebruik zijn, leidt de functionaliteit onder het gebrek aan eenduidigheid. Wel is uit gesprekken met bewoners bekend dat enkele kinderen behoorlijk wat overlast verzorgen op en rond het plein en op de galerij van de flats aan de Tusveldburg.

ad c) Niet functioneel ingericht gebied Het belangrijkste voorbeeld van niet-functioneel ingericht gebied is het openbaar groen langs de hoge metalen wand van de voormalige Polaroid-fabriek. Dit gebied wordt toegeëigend door hondenbezitters die daar hun hond uitlaten; het grasveld is nu een groot hondentoilet. Direct naast het fabriekspand van de Performance Factory, achter een strook met bosjes bevindt zich een verdiepte gang met sporen van verblijf door zwervers die daar ongezien kunnen bivakkeren (zie afbeelding 11, p.30).

Een tweede voorbeeld van niet-functioneel ingericht gebied is de onderdoorgang van de Edo Bergsmabrug, onder de Oliemolensingel door. Dat gebied is vervuild met veel sporen van ongewenst verblijf. Het is een schuilplek voor zwervers en hangjongeren zonder enige vorm van toezicht. Het is tevens een vluchtroute voor ongewenste gasten die de buurt snel te voet willen verlaten (zie afbeelding 11, p.30).

ad d) Gebied waar de oriëntatie slecht is In het grootste gedeelte van de buurt is de oriëntatie slecht. Ondanks dat her en der in de buurt plattegronden hangen waarop is aangegeven hoe het stratenpatroon loopt, is de adresseringssystematiek ondoorgrondelijk. Behalve de buitengrenzen kent de buurt geen duidelijke markeringen. De mogelijkheid van natuurlijke bewonersclusters wordt hierdoor belemmerd wat ongunstig is voor de buurtbinding.

Toegankelijkheid

De fysieke begrenzingen van Transburg worden gevormd door de spoorlijn Enschede-Munster, een hoge graswal tegen de Oliemolensingel, een hoge muur van een van de fabrieksgebouwen van de Performance Factory en de wijkontsluitingsweg Hoge Bothofstraat. Dit geeft de buurt een gesloten karakter ten opzichte van de rest van de wijk De Bothoven. Binnen de grenzen van de buurt bevindt zich een doolhofstructuur aan wegen, paadjes en binnenpleintjes.

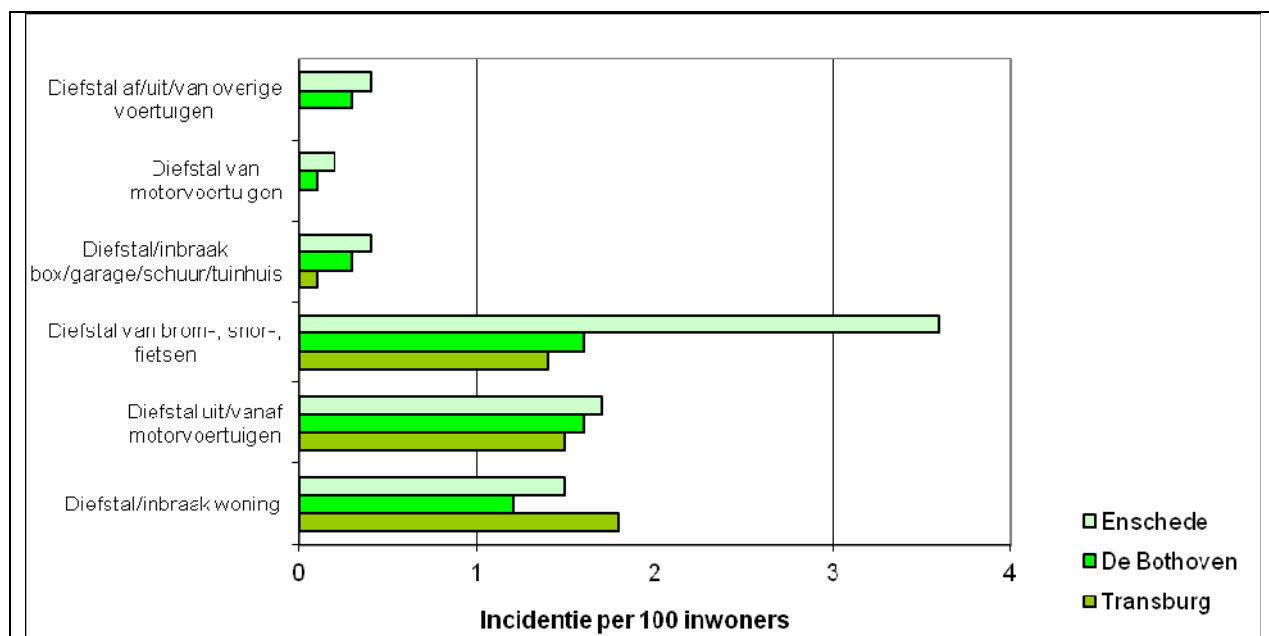
De wijk is via vier wegen voor auto's toegankelijk. De Kremersmaten vormt als woonweg een soort rondweg door Transburg; er mag op deze rondweg 30 km per uur worden gereden. De rest van de wegen is woonerf. De buurt kent vele fiets-wandelpaden, achterpaden, enkele onderdoorgangen en overdekte galerijen.

In Transburg zelf is het Treftpunt een veel gebruikte voorziening (zie afbeelding 8, p.28). In de omgeving van Transburg zijn goede voorzieningen op loopafstand (zie afbeelding 8, p.28), vooral van de Emte-supermarkt, de winkels in de Lipperkerkstraat en de apotheek wordt regelmatig tot vaak gebruik gemaakt. Tot de Performance Factory wordt een mentale afstand ervaren; 2% geeft aan van die voorzieningen gebruik te maken.

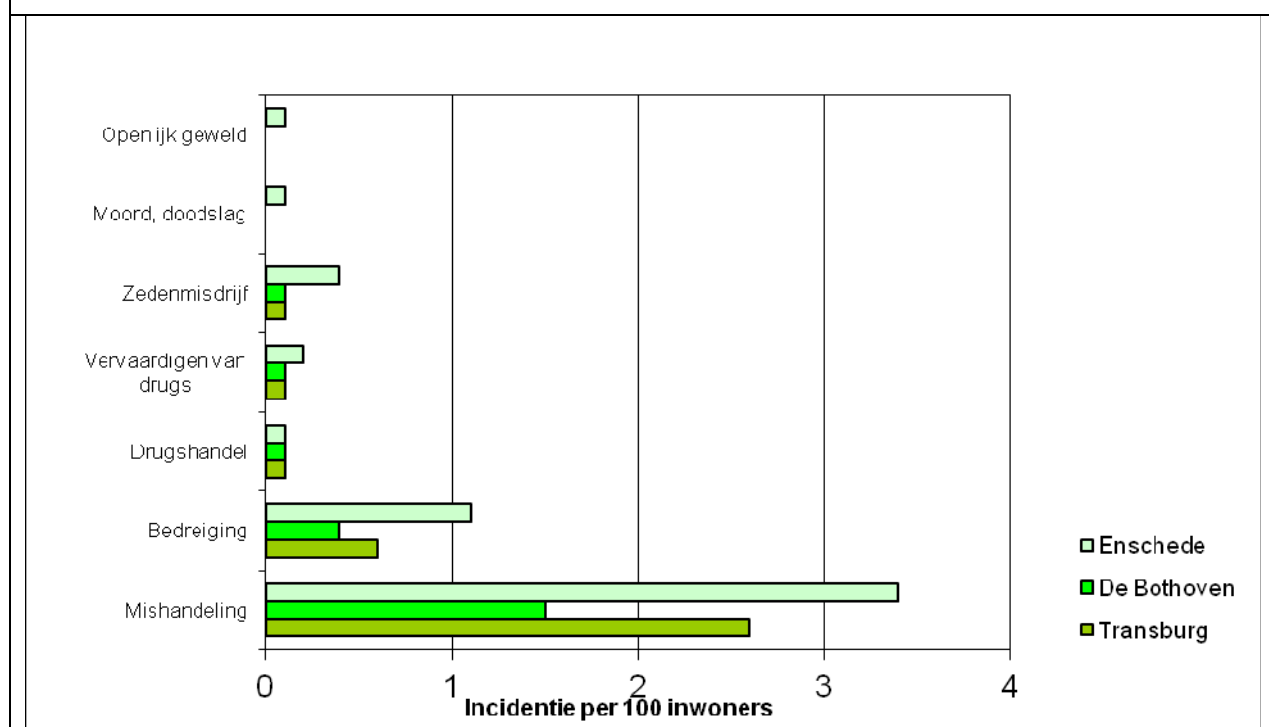
Aantrekkelijkheid

De kwaliteit en het beheer van de woningen is goed. De kwaliteit van de openbare ruimte is op een aantal plekken prima: de speeltuinen zijn goed en verzorgd en de daktuinen op de parkeergarages zijn kleine oases in de buurt (zie afbeelding 1 en 2, p.8). Verspreid door de buurt zijn plekken voor verbetering vatbaar: de groenvakken zijn in het algemeen saai en bevatten veel zwerfvuil; bij de vuilcontainers is veel sprake van bijplaatsing en er wordt her en der grofvuil geplaatst bij bergingen en galerijen (zie afbeelding 10, p.30). Buurtbewoners geven aan dat er bij vlagen een serie grafitti-tags op vuilcontainers, ramen en schuttingen wordt aangebracht. Tijdens de schouw zijn weinig sporen van bekladdingesignaleerd, behalve op de glazen wand langs de speeltuin aan de oostelijke rand.

De buurt is erg dicht bebouwd en op bepaalde plekken in de buurt komt zo weinig zon dat er algaanslag ontstaat. Dat is vooral opvallend op de witte betonnen randen van de ballustrades boven de parkeergarages.

Figuur 9.

Figuur 10.

4 Veiligheid en veiligheidsgevoel

De criminaliteit in Transburg ligt in het algemeen onder het gemiddelde niveau in Enschede, maar boven het niveau van De Bothoven. Alleen diefstal en inbraak springt er in negatieve zin uit. Ook de meeste vormen van overlast liggen volgens de politiecijfers op een lager niveau dan Enschede gemiddeld. De ervaren overlast is wel hoog. Ten opzichte van Enschede gaat het hierbij met name om rommel op straat, drugsgebruik of drugshandel en vernieling of bekladding. Deze overlast wordt vooral ervaren door mensen die niet werken.

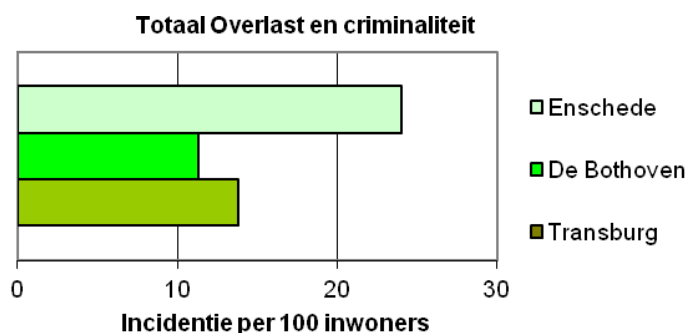
De overlast is over het algemeen verspreid over de hele buurt. Maar tegenover het pand van het Leger des Heils, de hoek Voogsgerdburg en Benninkburg en de hoek Kremersmaten en Benninkburg zijn wel duidelijke hotspots waar meerdere problemen samenkomen. Een hoog percentage van de bewoners in Transburg ervaart gevoelens van onveiligheid. Dit is twee keer zo hoog als onder bewoners van De Bothoven en van geheel Enschede. Deze onveiligheidsgevoelens hangen samen met slachtofferschap en getuige-zijn en in welke mate ze contact hebben met de buurt.

In dit hoofdstuk beschrijven we eerst de mate van criminaliteit en overlast in Transburg en hoe die zich verhoudt tot overlast en criminaliteit in de wijk De Bothoven en in Enschede (§[...]). Vervolgens beschrijven we het veiligheidsgevoel van bewoners en brengen we vermijddgedrag en meldgedrag van bewoners in kaart.

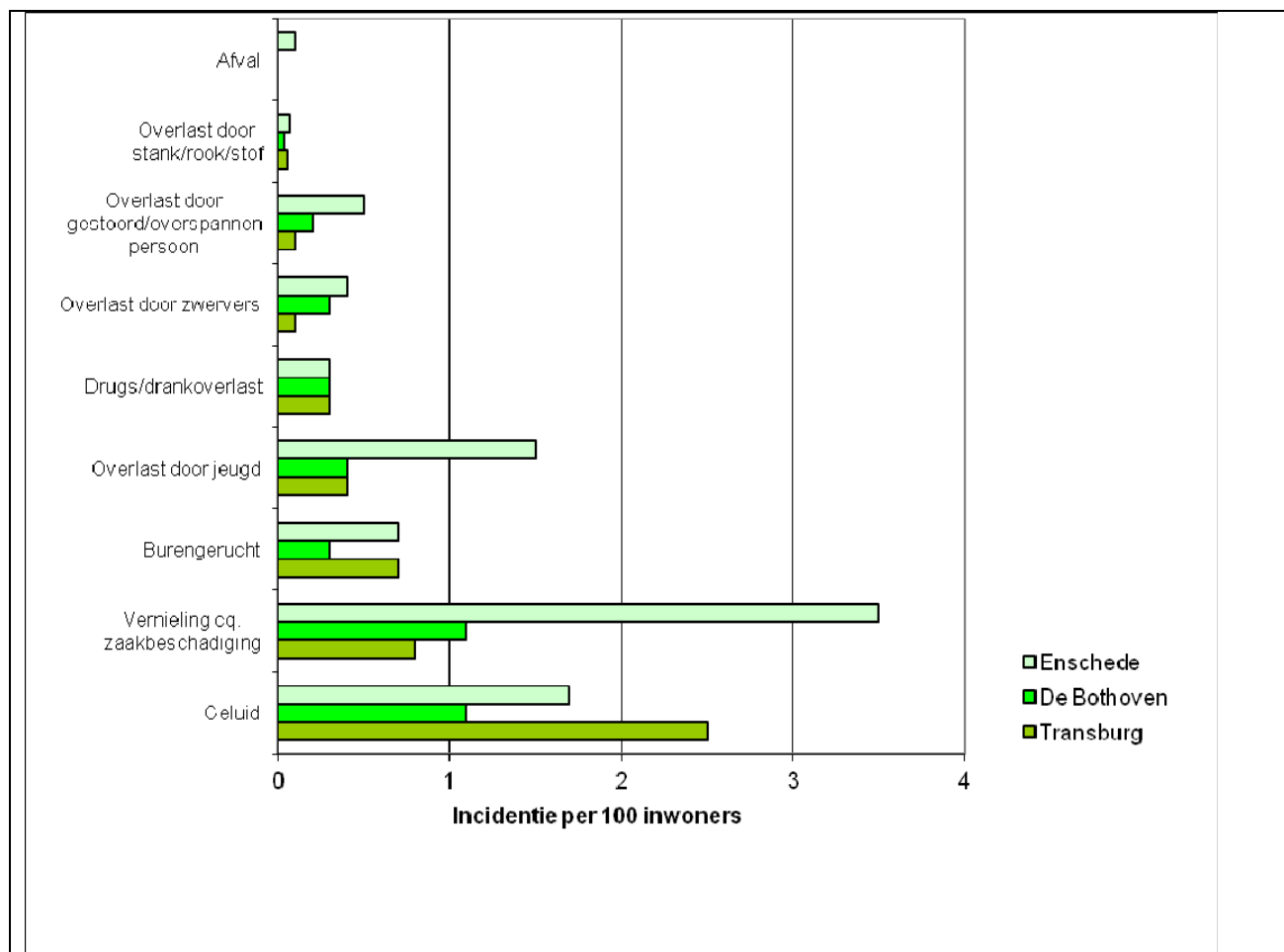
4.1 Criminaliteit

De criminaliteit in Transburg ligt in het algemeen onder het gemiddelde niveau in Enschede, maar boven het niveau van De Bothoven. Er is een uitzondering: in Transburg ligt de incidentie van diefstal en inbraak iets hoger dan in Enschede en 1,5 keer hoger dan in de omringende wijk De Bothoven (figuren 9 en 10).

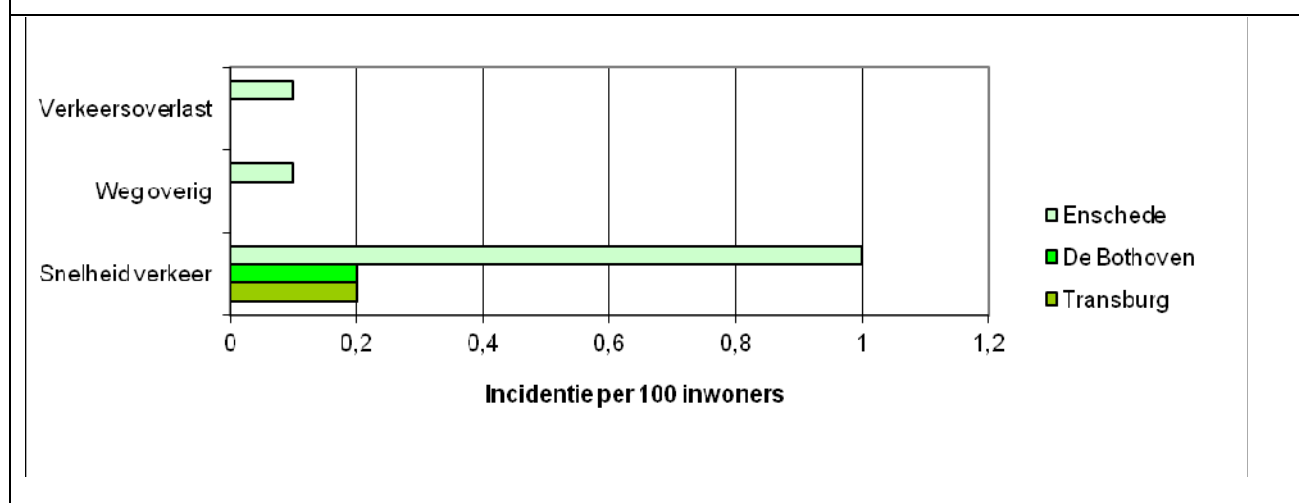
De parkeerplaats aan Benninkburg (langs Hoge Bothofstraat) kent verder volgens de politieregistratie geen autokraakincidenten in de afgelopen 3 jaar, maar er zijn 9 autokraken in het BVH-systeem van de politie gekoppeld aan de Hoge Bothofstraat zonder huisnummer.

Figuur 11.

Figuur 12.

Figuur 13.

4.2 Overlast

4.2.1 Politiecijfers rondom overlast

Politiecijfers met betrekking tot overlast zijn vooral interessant om de situatie in Transburg te kunnen vergelijken met die in andere gebieden. Overlast kan overigens op verschillende manieren worden gemeld, zonder dat dat in de politieregistratie wordt opgenomen, wat betekent dat de cijfers als indicatie voor de daadwerkelijke omvang van overlast minder geschikt zijn.

De bij de politie aangegeven overlast is in Transburg over het algemeen lager dan gemiddeld in Enschede, behalve de overlast door geluid; de overlast door burenruzies wordt in Transburg even vaak gemeld als gemiddeld in Enschede (figuur 12).

4.2.2 Ervaren overlast

In de Saxion-vragenlijst is voor verschillende typen overlast gevraagd naar de mate van overlast die bewoners daarvan ervaren. De ervaren overlast in Transburg is hoog: alle vormen van overlast worden door de helft (45%–76%) van alle bewoners in een bepaalde mate ervaren. In tabel 12 is te zien waarvan men de meeste overlast ervaart: 1. rommel op straat; 2. drugsgebruik of drugshandel, 3. vernieling of bekladding.

Deze ordening is gemaakt op basis van het verschil tussen de ervaren overlast in Transburg en die in Enschede. Dat betekent dat rommel op straat het meest in negatieve zin afwijkt ten opzichte van Enschede gemiddeld. Aan de andere kant blijkt hieruit dat er inderdaad veel overlast is door bijvoorbeeld hondenpoep, maar dat dit ten opzichte van de gemiddelde hondenpoepoverlast in Enschede niet het belangrijkste probleem is.

Tabel 12. Ervaring van verschillende typen overlast in heel Enschede en in Transburg

	Enschede*	Transburg		
	% vindt vaak plaats	Veel overlast	Beetje overlast	Geen overlast
1 Rommel op straat	24	46	40	14
2 Drugsgebruik of drugshandel	8	17	28	55
3 Vernieling of bekladding	7	13	37	50
4 Overlast door buurtbewoners	7	13	40	47
5 Dronken mensen op straat	8	13	35	52
6 Overlast door rondhangende jongeren	11	15	33	52
7 Parkeerproblemen	27	26	33	41
8 Hondenpoep	32	26	40	34
9 Te hard rijden en agressie in verkeer	36	25	30	45
10 Overlast door niet-buurtbewoners	–	12	35	55

Cijfers uit IVM 2011. * Cijfers uit IVM 2011. ** geen gegevens;

Afbeelding 14. Dichtheid van overlast totaal (excl. hondenpoep en parkeerproblemen)

De overlast vindt over het algemeen verspreid over de hele buurt plaats (zie afbeelding 14; voor een uitsplitsing naar overlasttype zie bijlage 2). Maar er zijn wel een aantal duidelijke hotspots waarin diverse vormen van overlast samenkomen: 1. tegenover het pand van het Leger des Heils; 2. hoek Voogsgerdburg en Benninkburg en 3. hoek Kremersmaten en Benninkburg. De wijk De Bothoven kent verder nog hotspots aan de Klomp, bij het voormalig ABN-pand aan de Oldenzaalsestraat (Wijkbeheerplan De Bothoven, 2012) en aan de parkeerplaats aan de Wilhelminastraat (Losse, 2012).

4.3 Veiligheidsbeleving

Een hoog percentage van de bewoners in Transburg ervaart gevoelens van onveiligheid (43%) (tabel 13). Dit is twee keer zo hoog als onder bewoners van De Bothoven en van geheel Enschede (resp. 22% en 21%), maar vergelijkbaar met het percentage van de bewoners in Tattersall. In totaal 5% voelt zich vaak onveilig (tabel 14). Ruim een vijfde van alle Transburgbewoners voelt zich onveilig voor de eigen woning (tabel 15).

Bewoners noemen gemiddeld 6 plekken in de buurt die men liever vermijdt. Bijna een kwart van de bewoners wijst 8 of meer plekken aan die men liever vermijdt (tabel 16). De plekken liggen verspreid door de hele buurt (zie afbeelding 15). Uit interviews is bekend dat het vaak om plekken gaat die men eigenlijk niet echt kan vermijden, omdat deze vlakbij of op weg naar de eigen woning liggen.

Tabel 13. Onveiligheidsgevoelens

Percentage bewoners met onveiligheidsgevoelens	%
Transburg	43
Tattersall	45
De Bothoven	22
Enschede	21

Tabel 14. Omvang onveiligheidsgevoel

Omvang onveiligheidsgevoel in Transburg	%
Vaak	5
Soms	30
Zelden	8
Nooit	47
Weet niet	10

Tabel 15. Plekken van onveilig voelen

Op welke plekken in Transburg voelt u zich wel eens onveilig?	%
Voel me niet onveilig	57
In mijn eigen woning	2
Voor mijn eigen woning op straat	21
Op de parkeerplaats	6
Ergens anders, namelijk	14

Tabel 16. Aantal vermijdsplekken

Aantal vermijdsplekken per respondent	%
1 plek aangegeven op de kaart	23
2 – 4 plekken aangegeven op de kaart	32
5 – 7 plekken aangegeven op de kaart	22
> 8 plekken aangegeven op de kaart	23
Gemiddelde aantal plekken per respondent: 6	

Afbeelding 15. Plekken die bewoners vermijden vanwege een onveilig gevoel

Factoren in relatie tot veiligheidsgevoel

De impact van slachtofferschap en getuige-zijn is groot op het gevoel van onveiligheid: gemiddeld 38% van de bewoners die noch slachtoffer, noch getuige zijn geweest van een bepaald delict hebben gevoelens van onveiligheid, ten opzichte van 66% van de bewoners die getuige en 79% van de bewoners die slachtoffer zijn geweest van een delict (tabel 17).

- Bewoners die zich wel eens onveilig voelen hebben vaker verhuisplannen dan bewoners die zich nooit onveilig voelen (39% versus 17%); van de bewoners die zich onveilig voelen wil 19% verhuizen vanwege ontevredenheid met de buurt; van de bewoners zich nooit onveilig voelen wil 2% wil vertrekken vanwege de ontevredenheid met de buurt.
- Bewoners die zich zelden of nooit onveilig voelen geven de buurt gemiddeld een rapportcijfer van 6,4; bewoners die zich wel eens onveilig voelen geven de buurt gemiddeld een 5,4 en bewoners die zich vaak onveilig voelen (n=9) geven de buurt gemiddeld een 4,2.
- Bewoners die aangeven dat ze elkaar kennen, prettig met elkaar omgaan, in een gezellige buurt wonen, zich thuis voelen, veel contact hebben en vooral die tevreden zijn over de samenstelling van de buurt, voelen zich minder vaak onveilig dan bewoners die dit anders ervaren.

Tabel 17. Impact incidenten op veiligheidsgevoel in de buurt

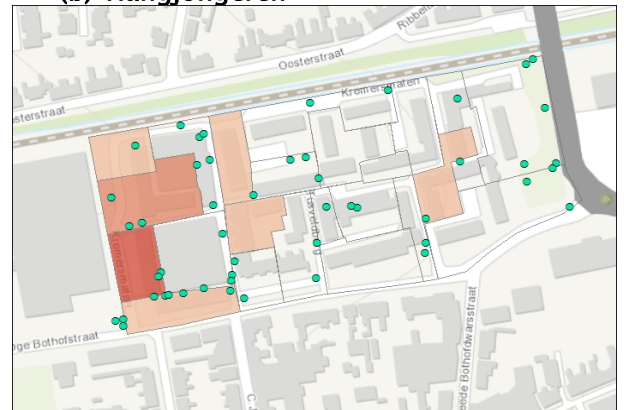
	% dat zich wel eens onveilig voelt in de buurt		
	Slachtoffer	Getuige	Noch slachtoffer noch getuige
Woninginbraak	80	57	40
Diefstal uit schuur/ garage	43	–	31
Diefstal van motorvoertuig	–	–	–
Diefstal uit motorvoertuig	–	–	–
Vernielingen	80	56	38
Mishandeling	–	82	41
Openlijk geweld	100	75	40
Straatroof	–	–	–
Overval	–	–	–
Bedreiging	94	82	37
Drugshandel	–	42	–
Zedenmisdrijf	–	–	–
Gemiddeld percentage	79	66	38

– = te weinig waarnemingen

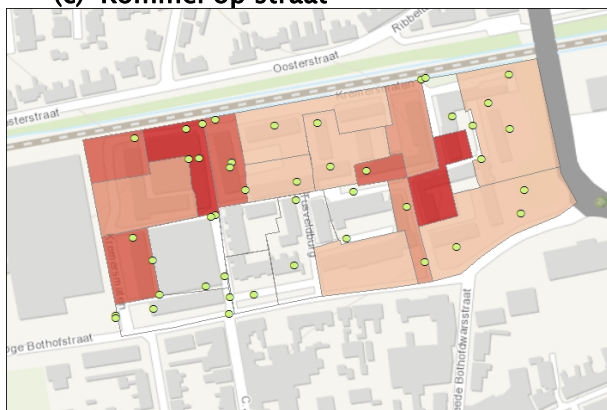
(a) Drugsoverlast

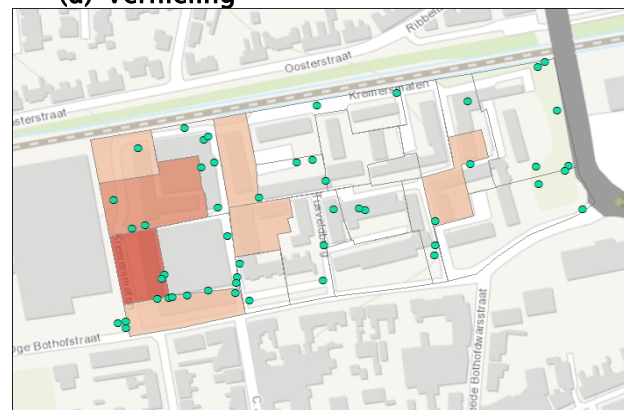
(b) Hangjongeren

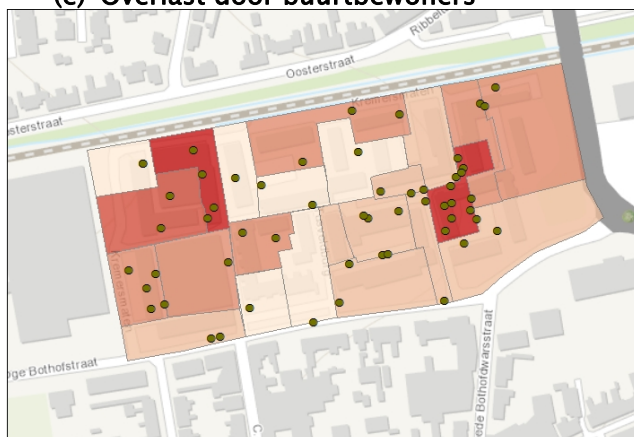
(c) Rommel op straat

(d) Vernieling

(e) Overlast door buurtbewoners

Afbeelding 16.

**Ervaren overlastpunten gecombineerd met
aantal meldingen bij politie per postcodegebied**

Hoe donkerder de rode vlakken des te meer
meldingen bij de politie.

De stippen op de kaart verwijzen naar ervaren
overlast.

4.4 Melden van criminaliteit en overlast

Er vindt in het algemeen meer overlast en criminaliteit plaats dan er gemeld wordt bij de politie; vooral overlast wordt ondergerapporteerd.

Op basis van de vragenlijst hebben we een beeld van het melden van criminele delicten. Voor Transburg geldt dat van bewoners die slachtoffer of getuige waren van een delict gemiddeld 66% aangifte daarvan heeft gedaan. Het aantal slachtoffers van delicten is te laag om betrouwbare conclusies te kunnen trekken per delictsoort.

Voor overlast geldt dat de politie niet de enige instantie is waar een melding gemaakt kan worden. Bovendien hoeven meldingen bij een wijkagent niet te resulteren in een registratie in de basisvoorziening handhaving, waarin meldingen, aangiftes en strafdossiers van incidenten worden opgenomen.

In afbeelding 16a tot en met 16e wordt een vergelijking gemaakt tussen aangiften van overlast (politiecijfers 2012) en ervaren overlast (vragenlijst 2012). Of bewoners overlast wel of niet melden hangt onder andere samen met het type ervaren overlast. De overlastvormen *Vernieling* en *Overlast door hangjongeren* worden minder gemeld dan andere vormen van overlast. De meeste vormen van overlast worden in de oostelijke speeltuin worden niet gemeld.

Figuur 14 Globale beoordeling van de onderzochte kenmerken

5 Maatregelen voor Transburg

Via ontwerp en beheer van de gebouwde omgeving kan de sociale veiligheid worden beïnvloed. Het idee hierachter is dat de gelegenheid een belangrijke rol speelt waar ongewenst gedrag plaatsvindt (Wortley & Mazerole, 2008). Maatregelen op het gebied van sociaal veilig ontwerp richten zich daarom op het zodanig inrichten van de leefomgeving dat gewenst gedrag wordt bevorderd en ongewenst gedrag wordt teruggedrongen. Bij sociaal veilig ontwerpen is het van belang dat zoveel mogelijk door de gebouwde omgeving wordt gecommuniceerd wat het gewenste gebruik is van de ruimte en wat de normen zijn die gewenste gebruikers hanteren. Voor mensen die gewenst gedrag vertonen moet een omgeving als uitnodigend worden ervaren. Om het gebruik van de ruimte te analyseren en maatregelen te formuleren staan hierbij de zogenaamde ZETA begrippen centraal.

De vraag is nu welke maatregelen concreet genomen kunnen worden gegeven de uitgevoerde analyse in de vorige hoofdstukken. Uitgangspunten daarbij zijn dat beperkte investeringen mogelijk zijn. Daarbij is zoveel mogelijk aangesloten bij lopende initiatieven in de wijk, zodat de kosteneffectiviteit zo hoog mogelijk wordt. De kosten, effecten en welvaartseffecten hebben wij verder niet expliciet gemaakt aangezien, deze buiten de scope van dit project vallen.

5.1 Uitgangspunten voor maatregelen

In de probleemanalyse zijn drie dimensies onderzocht: sociale kenmerken, fysieke kenmerken en kenmerken op het gebied van veiligheid. De relevante dimensies zijn in detail beschreven in de hoofdstukken 2 tot en met 4. De inhoudelijke uitgangspunten voor de buurt Transburg kunnen worden samengevat in termen van gunstige omstandigheden en kwetsbaarheden (zie figuur 14), die leiden tot een aantal maatregelen.

Uitgangspunten sociale kenmerken

De kwetsbaarheid ligt in een hoge verhuisgeneigdheid en een lage buurtbinding, waaronder ontevredenheid over de bevolkingssamenstelling. De woontijd is echter gemiddeld en de bereidheid om aan de buurt te werken is hoog in Transburg, wat een basis geeft om aan de leefbaarheid van de buurt te werken. Mogelijke maatregelen om participatie te bevorderen staan beschreven in paragraaf 5.3.

De ervaring van bepaalde soorten overlast kan in een homogene buurt lager zijn, doordat sociale normen meer gedeeld worden. De mogelijkheid om van Transburg in hoofdzaak een studentenbuurt te maken, of juist een buurt met veel gezinnen of ouderen zal bepalend zijn voor het soort maatregelen dat genomen moet worden. Domijn kan zich beraadslagen op keuzes op het gebied van de sociale samenstelling van de buurt. In dit hoofdstuk vormt de huidige sociale samenstelling het vertrekpunt voor maatregelen.

Uitgangspunten fysieke kenmerken

Het Trefpunt is een waardevolle voorziening in Transburg en het voorzieningenniveau in de nabijheid van Transburg is hoog. De Performance Factory biedt waardevolle voorzieningen voor diverse doelgroepen; hoewel het terrein grenst aan Transburg, wordt er toch een (mentale) afstand ervaren en maken bewoners in Transburg nauwelijks gebruik van de voorzieningen. De stedenbouwkundige kwaliteiten van de buurt zijn ongunstig vanuit het oogpunt van sociaal veilig ontwerpen: de zichtbaarheid, oriëntatie en eenduidigheid scoren matig tot slecht; de toegankelijkheid en aantrekkelijkheid van de buurt scoren laag. Met name het groen wordt door bewoners als onvoldoende ervaren. De belangrijkste toegangswegen van de buurt liggen tegen een bron van ongewenste gasten uit de directe omgeving van Transburg, waaronder het Leger des Heils. Een aantal plekken met een onduidelijke functie lokt tot nu toe uit tot ongewenst gedrag.

Maatregelen worden in paragraaf 5.2 geformuleerd voor:

- a. de verbinding met Performance Factory
- b. verbetering van eenduidigheid en oriëntatie in de buurt
- c. versterking van de groenvoorziening

Uitgangspunten veiligheid en veiligheidsgevoel

De meeste vormen van criminaliteit komen in Transburg gemiddeld niet vaker voor dan in Enschede als geheel; alleen diefstal uit woningen c.q. woninginbraak komt vaker voor dan gemiddeld; er wordt niet meer overlast gemeld dan elders in Enschede, maar de ervaren overlast is wel veel hoger dan gemiddeld. Ook voelen bewoners zich relatief vaak onveilig voor of rond de eigen woning en zijn er veel andere plekken in de buurt waar men zich onveilig voelt. Overlast wordt wel gemeld, maar vooral voor de plekken waar geen sociaal toezicht is wordt minder overlast gemeld dan er ervaren wordt. Maatregelen worden in paragraaf 5.2 geformuleerd voor:

- d. inbraakpreventie
- e. het verhogen van het veiligheidsgevoel
- f. het verhogen van het meldgedrag

Uitgangspunten overlast

Overlast gerelateerd aan drugs en drank cumuleert aan zuidwestelijke buitenrand van Transburg en langs de zuidwestelijk gelegen parkeergarage aan de Benninkburg. Overlast rond vuilcontainers vindt voornamelijk plaats door buurtbewoners zelf; grofvuil wordt op diverse plekken bijgeplaatst en volle of haperende vuilcontainers zorgen tevens voor bijplaatsing van gewoon huisafval. Parkeeroverlast wordt door de hele wijk ervaren in de vorm van een tekort aan parkeerplaatsen en ongewenst gedrag door niet-bewoners. Maatregelen worden in paragraaf 5.2 geformuleerd voor:

- g. het ontmoedigen van ongewenste bezoekers in (de hotspots van) Transburg
- h. het verbeteren van het gedrag rond rommel en afval
- i. verminderen van parkeeroverlast

Uitgangspunten wijkperspectief

Investerings voor Transburg zijn op beperkte schaal mogelijk en waar mogelijk wordt aansluiting gezocht bij lopende initiatieven, ook op het niveau van de hele wijk De Bothoven. De kosten, effecten en welvaartseffecten hebben wij verder niet expliciet gemaakt, aangezien deze buiten de scope van dit project vallen. In paragraaf 5.4 worden enkele belangrijke perspectieven beschreven.

5.2 Maatregelen voor Transburg

De maatregelen in het kader van sociaal veilig ontwerpen zijn bedoeld om het gewenste gebruik van de ruimte te bevorderen. De belangrijkste fysieke en sociale strategieën in deze aanpak zijn (Crowe, 2000):

- *territoriale versterking*: fysieke duidelijkheid over functies van een ruimte, over gewenst gedrag in een ruimte en over het eigenaarschap van een ruimte;
- *natuurlijk toezicht*: de mogelijkheid om ongewenst gedrag waar te nemen en de herkenbaarheid van ongewenste bezoekers;
- *natuurlijke toegangscontrole*: het ontmoedigen van toegang door ongewenste bezoekers en het verhinderen van de toegang tot crime targets (buit, slachtoffers en kwetsbare objecten voor vernieling, vervuiling);
- *sociale infrastructuur*: het bevorderen van een gemeenschap waarin men elkaar kent (publieke familiariteit) en waarin de verantwoordelijkheid en normen voor de buurt gedeeld worden (Blokland, 2009; Cozens, Saville en Hillier, 2005).

In deze paragraaf worden de clusters van maatregelen beschreven die op basis van de uitgangspunten zijn aangekondigd. Een totaaloverzicht met maatregelen voor Transburg is te vinden in bijlage 4.

a. de verbinding met Performance Factory

Voor diverse doelgroepen in de Transburg kan de Performance Factory een verlengstuk van de buurt worden door een toegangspoort of –portaal in de oostelijke fabriekswand langs de groenstrook aan de Kremersmaten. Ook is bekendheid van de huidige activiteiten en afstemming van activiteiten op doelgroepen in Transburg een middel om de binding met de Performance Factory te optimaliseren. Onder andere de grote studentenpopulatie zou gebaat zijn bij voorzieningen, zo als een mensa en studieruimten. Dergelijke voorzieningen zijn ook voor andere doelgroepen aantrekkelijk.

b. verbetering van eenduidigheid en oriëntatie in de buurt

De oriëntatie in Transburg kan verbeteren door een duidelijke route voor langzaam verkeer te accentueren, waarbij het onderscheid tussen langzaam (fiets- en wandelpaden) en snel ver

Afbeelding 17.

Fysieke ingrepen in Transburg

- = een lichtmast die door verplaatsing meer effect krijgt
- = plaatsing van een extra lichtmast of lamp op een donkere plek
- = repareren lichtbron of verwijderen van voorhangend groen

nr	
1	nis naast schuur bij achterpad verwijderen: bij achtertuin Benninkburg nr. 53 trekken
2	berging verplaatsen
3	groen verwijderen en parkeerplaatsen van maken
4	materialisering en kleurgebruik aanpassen van parkeergarages;
5	bosjes langs de muur geheel verwijderen
6	lichtbron anders ophangen om schaduwwerking van brug te voorkomen
7	fabrieksmuur verfraaien; looppad weghalen of op maaiveldhoogte brengen;
8	buurttuin laten inrichten door bewoners: deel voor honden, deel voor verblijf of verbouw: vlinder- en vogeltuin, ecotuin, etc.
9	toegang tot Performance Factory

Een mogelijkheid is een oost-west-route; voorwaarde is dan wel dat een dergelijke verkeersas leidt naar een duidelijk doel. Indien een toegangspoort tot de Performance Factory gepositioneerd wordt tegenover de toegang vanaf de Kremersmaten tot de Brinkhuisburg (zie nummer 7 op afbeelding 17), wordt een situatie gecreëerd waarin een oost-west-as door de buurt betekenis krijgt (zie nummer 9 op afbeelding 17).

c. versterking van de groenvoorziening

Het technisch onderhoud van het groen vergt geen grote wijzigingen. Wat wel sterk verbeterd kan worden zijn: (1) de identiteit van het groen, (2) de kleur en (3) de variatie van beplanting. In Transburg zou het groen moeten aansluiten bij de individuele behoeften van de bewoners: het motto is kleinschalige initiatieven te stimuleren die eigen zijn, zodat de mogelijkheid ontstaat dat de binnenpleinen in Transburg een eigen identiteit krijgen.

Een beheerder en tuinman vormt een positieve factor in de buurt als deze herkenbaar aanwezig en aanspreekbaar is, en als deze snel en adequaat kan reageren op wensen van de bewoners. Onderhoud samen met bewoners kan gestimuleerd worden door middel van acties, bijvoorbeeld rond voorjaarsbeplanting of bladruimen in de winter. Het motto is dat elk klein initiatief welkom is. Studenten zijn vaak bereid van alles te doen, mits ze daarvoor nadrukkelijk en persoonlijk benaderd worden.

d. inbraakpreventie

De zichtlijnen in de buurt liggen voor een groot deel vast met de bebouwing in Transburg. Kleinschalige sloop levert per object weinig op voor zichtlijnen. Een uitzondering vormt het verplaatsen van bergingen aan de voorkant van woningen naar de achterkant. Voor specifieke situaties rond bergingen, is aangegeven sowieso een oplossing te zoeken (afbeelding 17, nr. 1 en 2 op de kaart). Voor inbraakpreventie is het raadzaam al het hang- en sluitwerkwerk te laten keuren of zelfs te werken aan een Politiekeurmerk Veilig Wonen voor de buurt.

e. het verhogen van het veiligheidsgevoel

Hoewel niet duidelijk is hoe sterk de invloed van sociale cohesie is op criminaliteit en overlast (Lub, 2013) speelt het kennen en gekend worden in Transburg een rol bij de mate waarin men zich veilig voelt (paragraaf 4.3). Ook is voor Transburg een duidelijke relatie te zien tussen veiligheidsgevoel en slachtofferschap of getuige zijn van criminaliteit in de buurt. Een hoger veiligheidsgevoel kan leiden tot een lagere verhuigeneigdhed, omdat in Transburg de waardering van de buurt gemiddeld een punt lager ligt bij bewoners die zich vaak onveilig voelen (paragraaf 4.3). Alle maatregelen in het kader van participatie (zie paragraaf 5.3) kunnen dus bijdragen aan een hoger veiligheidsgevoel.

Een andere belangrijke factor is een goed verlichtingsniveau. Op de kaart van afbeelding 17 zijn op detailniveau maatregelen aangegeven voor het bijplaatsen of verplaatsen van lichtmasten. Om de algehele ongelijkmatige verlichting 's avonds en de schemerigheid in galerijen en onderdoorgangen overdag effectief te kunnen aanpakken, is echter een integraal verlichtingsplan nodig met toepassing van nieuwe verlichtingstypen.

De diverse onderdoorgangen in de buurt vormen plekken die bewoners liever zouden willen mijden omdat ze zich daar onveilig voelen. Aanvullend op goede verlichting van onderdoorgangen, is het mogelijk onderdoorgangen af te sluiten en om te vormen tot afgesloten portieken. Afhankelijk van de noodzaak die bewoners voelen, moet de situatie per onderdoorgang worden bekeken in overleg met de betreffende bewoners .

Tot slot is het voor een veilig gevoel van belang dat bewoners kunnen vertrouwen op instanties. Als melding van overlast of criminaliteit wordt gedaan, dan is het van belang niet alleen snel te reageren, maar ook om snel te handelen. Daarnaast is het van belang dat duidelijk is dat er aan een klacht gewerkt wordt. Deze aspecten dragen elk bij aan een gevoel van veiligheid.

f. het verhogen van het meldgedrag

Melden moet eenvoudig zijn en een onderdeel van de dagelijkse verantwoordelijkheden van bewoners vormen. De eenvoud van melden zit hem in het hanteren van een duidelijk meldpunt, van waaruit achter de schermen de diverse klachten goed gekanaliseerd worden. Apps voor mobiele telefoons kunnen melden vergemakkelijken. Periodiek terugkoppelen welke klachten zijn geuit en welke stappen daartegen zijn ondernomen, bevordert dat bewoners gemotiveerd blijven om te melden.

g. het ontmoedigen van ongewenste bezoekers in (de hotspots van) Transburg

Mogelijk oplossingsrichtingen tegen ongewenst bezoek van Transburg liggen in de communicatie van de normen voor Transburg langs de Hoge Bothofstraat. De ruimtelijke inrichting van de toegangswegen vanaf de Hoge Bothofstraat heeft geen prioriteit.

h. het verbeteren van het gedrag rond rommel en afval

Bijplaatsen van grofvuil en huisafval vindt bij de afvalcontainers plaats; het achterlaten van klein zwerfafval vindt door de hele buurt plaats, maar met name in de grote speeltuin aan de rand van de buurt. Maatregelen om bijplaatsing te voorkomen zijn (Dijksterhuis e.a. 2010):

- bordjes bij de afvalcontainers met de tekst: "Help ook mee het hier schoon te houden: vrijwel alle mensen in deze buurt zetten geen afval naast de container." Een aantoonbaar effect op bijplaatsingen is dat minder vaak en ook kleinere hoeveelheden worden bijgeplaatst.

- handhaven en straffen: wat helpt zijn bordjes met de tekst “Afval plaatsen naast de container kan u geld kosten”; ook helpt het om mededelingen te doen over het aantal bewoners dat is beboet.
- zogenaamde *foot-in the-door* techniek: door mensen eerst een klein verzoek te doen waar de meeste mensen mee akkoord gaan is de kans groot dat een groter vervolgvraagstuk ook wordt nagevolgd.

Daarnaast kan periodiek een grofvuilcontainer worden geplaatst. Bewoners kunnen worden gestimuleerd afval en grofvuil weg te brengen, bijvoorbeeld door een beloningssysteem in combinatie met het verwerken van afval door voorzieningen in de Performance Factory (tweede hands verkoop van huisraad; recycling tot nieuwe producten).

i. verminderen van parkeeroverlast

Een tekort aan parkeerplaatsen en ongewenst “rondhangen” in auto’s door niet-bewoners kan worden verminderd door Transburg minder aantrekkelijk te maken voor parkeren door bezoekers van de binnenstad of voor bezoek aan voorzieningen in de rest van De Bothoven. Betaald parkeren in heel Transburg is daarvoor een geschikte maatregel, die past bij het parkeerbeleid van de gemeente Enschede en die ook door bewoners zelf wordt ondersteund. Het aanbieden van alternatieve parkeerplekken in De Bothoven voor een aantrekkelijk tarief is een andere strategie; het dak van Polaroid wordt reeds als pilot gebruikt om te parkeren tegen lage tarieven. Deze maatregelen kunnen worden gecombineerd met het uitbreiden van het aantal parkeerplaatsen in Transburg zelf; met name aan de Voogsgerdburg lijkt dit een goede toepassing, omdat daar de parkeerdruk het vaakst wordt ervaren.

5.3 Participatie van bewoners

Participatie heeft volgens Leidelmeijer (2012) een licht positief effect op hoe een buurt zich ontwikkelt op het gebied van leefbaarheid. Het positieve effect op de leefbaarheidsdimensie blijkt het grootst te zijn voor buurten uit het zogenaamde *middengebied*, namelijk geen omvangrijke en negatieve leefbaarheidsproblematiek, maar de leefbaarheid wordt ook niet als zeer positief ervaren. Op basis van de criminaliteitscijfers en de ervaren overlast past Transburg in deze middencategorie: het criminaliteitsniveau ligt in Transburg onder het niveau van Enschede (paragraaf [3.1]) en er is wel behoefte aan diverse verbeteringen op het gebied van leefbaarheid in de buurt [tabel 19].

Gezien het aandeel bewoners dat actief is voor de buurt (25%, tabel [7]) en de hoge bereidheid tot inzet voor de buurt ([48]%, tabel [9] en [10]), is het bovendien mogelijk om bewoners voor de buurt actief te maken en in te zetten. De activiteiten die door bewoners kunnen worden ingezet voor de leefbaarheid en veiligheid van hun buurt, kunnen vervolgens een bijdrage leveren aan de verbetering van de nu gebrekkige binding in de buurt (paragraaf [2.2.2]).

We kunnen in het project Transburg een aantal vormen van participatie onderscheiden: 1. het onderzoek, 2. de terugkoppeling van informatie, 3. de interactieve digitale platform, 4. uitvoering van maatregelen:

1. De onderzoeksmethode voor de probleemanalyse: tijdens het uitvoeren van het huidige onderzoek is door middel van een vragenlijstonderzoek de helft van de populatie van Transburg actief betrokken geweest bij een belangrijke stap in de probleemanalyse (174 ingevulde enquêtes).
2. Informeren over onderzoeksresultaten: de onderzoeksfase wordt afgesloten met een terugkoppeling van informatie aan bewoners tijdens een inloopavond voor bewoners. Op deze avond worden de conclusies van het onderzoek gepresenteerd, krijgen de bewoners uitleg over het digitale platform en wordt de cadeaubon verloot onder bewoners als dank voor deelname aan het onderzoek.
3. Het digitale platform: de mogelijke maatregelen voor Transburg worden gepresenteerd op een website. In de eerste ronde kunnen bewoners aangeven wat ze van die maatregelen vinden, ze kunnen ideeën toevoegen en ze kunnen reageren op elkaars ideeën. Samen met partners verkent Domijn de haalbaarheid van de verschillende ideeën. De haalbare ideeën waar het meest op is gestemd, worden opnieuw voorgelegd in een tweede ronde op het digitaal platform. In de laatste ronde zal concreet wordt door Domijn bekeken met welke bewoners en partijen de maatregelen voor Transburg kunnen worden gerealiseerd.
4. Uitvoering van maatregelen: Bij de uitvoering van maatregelen voor Transburg één of enkele fysieke projecten gebruiken om bewoners te activeren, verantwoordelijkheid te geven voor eigen buurt en publieke familiariteit te bevorderen. Mogelijkheden op basis van dit onderzoek hiervoor zijn:
 - a. Herinrichting tot informele ruimte als buurtparticipatieproject: gezamenlijk informele ruimte inrichten langs Polaroidpand (deel hondenuitlaat en deel tuin)
 - b. Omvormen binnenplein Tusveldburg tot centrumplein van Transburg. Hierbij gaat het onder andere om:
 - i. Inrichting: ontwerpscenario's uitwerken
 - ii. Beheer: geschikte functies van de benedenwoningen zijn bijvoorbeeld: buurtmensa, theetuin, belletrie, studieruimte
 - iii. Beheer: studentenpopulatie expliciet betrekken bij beheer, organisatie (studiepunten/maatschappelijke stage)
 - c. Beheer galerijen begane grond: Beheer van galerijen samen met bewoners oppakken: wie doet wat en wie meldt wat?

Een geschikte werkvorm voor het participatieproces bij de uitvoering van maatregelen is een charrette. Deze werkvorm bestaat uit één of meerdere sessies waarin verschillende belanghebbenden aan de slag met een (ontwerp)vraagstuk. Daarbij wordt de groep opgesplitst in subgroepjes die resultaten presenteren aan de gehele groep. Het doel hiervan is om snel tot een ontwerp te komen waarbij rekening wordt gehouden met de eisen en wensen van de verschillende belanghebbenden. Hierdoor wordt eigenaarschap van het uiteindelijke ontwerp versterkt en worden lange juridische procedures vermeden.

Een charrette is in de participatieladderstructuur een vorm van advies aan de voorkant van een traject. Daar hoort volgens de participatieladder een participatieve bestuursstijl bij vanuit de betrokken organisaties. Deze participatieve bestuursstijl moet gedragen worden door een passende communicatiestijl vanuit corporatie en bestuurders (Partners+Pröpper, 2013).

5.4 Maatregelen en context Transburg

Vitensterrein en Polaroid

Momenteel wordt het Vitensterrein opnieuw tegen het licht gehouden. Het doel is om van dit terrein een centraal punt in de wijk te maken die de verschillende buurten met elkaar verbindt. Ook wordt hiermee extra groen gecreëerd en speelruimte voor de oudere jeugd. Bovendien is de gedachte de watertoren een herkenningspunt in de wijk te laten worden door het een nieuwe bestemming te geven (Berning, 2013). Ten aanzien van Transburg is het zinvol om mee te nemen dat dit gebied gebruikt kan worden als gebied om de hond uit te laten en als trimlocatie. Het voormalig Polaroid terrein wordt verder herontwikkeld tot een plek voor sport, cultuur, educatie en ondernemerschap.

Groene wijk, groene buurt

In Transburg is een aantal ontwikkelingen op het gebied van groen gaande. De mogelijke buurtthema's *eco* en *duurzaamheid* die zijn genoemd in de maatregelenmatrix geven aan deze ontwikkelingen een passend kader. Het gaat om de volgende projecten:

- Voor Transburg staat op het programma om de beplanting te vervangen en/of om te vormen. Dit sluit goed aan bij de noodzaak het snippergroen aan te pakken en om de wijk een groener karakter te geven zoals beschreven in de maatregelen aan het begin van dit hoofdstuk.
- Transburg start een pilotproject met groene daken door middel van dakpannen met plantengroei. De eerste woningen die met deze dakpannen worden bekleed, staan aan de Kremersmaten op de hoek met Tusveldburg.

- Op het Polaroidterrein zal een project worden gestart voor stadstuinen.

Wijkbeheerplan

In december 2012 is gestart met het maken van een wijkbeheerplan voor de Bothoven. In het kader van dit traject worden bewoners uitgenodigd mee te denken over het beheer van de openbare ruimte in hun wijk. Het gaat daarbij over het onderhoud en kleine inrichtingen. Hierover is een enquête uitgevoerd en zijn er buurgesprekken geweest waar inmiddels de eerste resultaten van bekend zijn. In juni volgt er een wandeling met bewoners door de wijk.

Literatuurlijst

Blokland, T.V. (2009). Oog voor elkaar; Veiligheidsbeleving en sociale controle in de grote stad, OTB Institute for housing & TU Delft, AUP Amsterdam

Cozens, P.M. G. Saville, D. Hillier, (2005). Crime prevention through environmental design (CPTED): a review and modern bibliography, Property Management, Vol. 23 Iss: 5, pp.328 – 356

Dijksterhuis, R.B., J.N. Horstman, L.R. Pol, I.C. Smit, P.M.J. de Bruijn en R.A. Zuyderduyn (2010). Voorbij bijplaatsingen; Gedragsinterventies voor het effectief terugdringen van bijplaatsingen bij afvalcontainers, In opdracht van Nederland schoon en Agentschap NL.

Keizer, K., Lindenberg, S., & Steg, L. (2008). The spreading of disorder. Science, 322 (5908), 1681.

Leidelmeijer, K. (2012). Buurtparticipatie en leefbaarheid, Rapportnummer P21540, In opdracht van Ministerie van BZK/WBI

Losse, M.A. (2012). Veilig ontwerpen voor Tattersall, Eindrapport Kenniscentrum Leefomgeving, Enschede: Saxion.

Lub, V. (2013). Schoon, heel en werkzaam? Een wetenschappelijke beoordeling van sociale interventies op het terrein van buurtleefbaarheid, Den Haag: Boom Lemma.

Luten, I., Lopez, M., Woldendorp, T., & van Zwam, C. (2008). Handboek Veilig Ontwerp en Beheer. Bussum: Uitgeverij THOTH.

Pröpper, I. B. Litjens, E Weststeijn (2006). Wanneer Werkt Participatie? Een onderzoek bij de gemeenten Dordrecht en Leiden naar de effectiviteit van burgerparticipatie en inspraak, In opdracht van Het Stedelijk Innovatieprogramma, Vught.

Wilson, J.Q. and G.L. Kelling (1982). Broken windows: The police and neighborhood safety, In: The Atlantic, maart 1982, pp. 29–38

Wortley, R. & L. Mazerolle (eds. 2008). Environmental Criminology and Crime Analysis, New York: Routledge.

Overige bronnen

Berning, M.W.G. (2013). Herontwikkeling Vitensterrein, Programma Stedelijke Ontwikkeling, Stadsbeheer centrum Enschede (2012). Wijkbeheerplan De Bothoven, 2012.

Strategische Visie De Bothoven, 2012

Enschede, Voorstel gemeenteraad VII – A, Corsanummer 1300029205, 26 februari 2013

Luten, I. (2013). Notitie Ita Luten Advies bij Masterclass Veilig Ontwerpen voor Transburg, 3 april 2013.

Zwam, C. (2013). Memo Planterra bij Masterclass Veilig Ontwerpen voor Transburg, 3 april 2013.

Bijlagen

Bijlage 1	Vragenlijst Onderzoek Leefbaarheid en Veiligheid in Transburg
Bijlage 2	Score van de fysieke omgeving op ZETA-criteria per buurtpatronen Zichtbaarheid; Eenduidigheid; Toegankelijkheid; Aantrekkelijkheid
Bijlage 3	Door bewoners gesignaleerde overlast per type overlast
Bijlage 4	Overzicht maatregelen

Bijlage 1 Vragenlijst Onderzoek Leefbaarheid en Veiligheid in Transburg

1. Hoe lang woont u in de buurt Transburg?

Aantal jaar woonachtig in Transburg: jaar

2. Wat is voor u de belangrijkste reden geweest om in Transburg te gaan wonen? Slechts 1 antwoord aankruisen:

- ☐ Huurprijs woning
- ☐ Ligging nabij het centrum
- ☐ Gunstige ligging ten opzichte van iets anders:.....
- ☐ Kenmerken van de woning
- ☐ Mensen die er wonen
- ☐ Sfeer van de buurt
- ☐ Anders, namelijk

3. Als u door middel van een rapportcijfer van 1 tot en met 10 zou mogen aangeven hoe tevreden u bent over uw WONING, welk cijfer zou u dan geven?

Zeervrededen					Zeervrededen				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

4. Als u door middel van een rapportcijfer van 1 tot en met 10 zou mogen aangeven hoe prettig u het vindt om in uw BUURT te wonen, welk cijfer zou u dan geven?

Zeervrededen					Zeervrededen				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. Heeft u plannen om binnen 12 maanden te verhuizen uit Transburg?

- ☐ Ja, ga door naar vraag 6
- ☐ Nee, ga door naar vraag 7

6. Om welke reden heeft u verhuisplannen?

- ☐ Ontevredenheid woning
- ☐ Ontevredenheid buurt
- ☐ Andere reden, namelijk:

7. Kunt u ook voor de volgende uitspraken over de buurt waarin u woont aangeven in hoeverre u het hiermee eens of oneens bent?

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Niet mee eens en niet mee oneens	Mee eens	Helemaal mee eens
De mensen in de buurt kennen elkaar nauwelijks.	☐	☐	☐	☐	☐
De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en dingen samen doen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb veel contact met andere buurtbewoners.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben tevreden over de bevolkingssamenstelling in de buurt.	☐	☐	☐	☐	☐

8. Zou u meer, minder of evenveel contact willen hebben met buurtbewoners?

Liever minder contact Precies goed zo Liever meer contact

☐ ☐ ☐

9. Wilt u van onderstaande uitspraken aangeven welk antwoord het meest van toepassing is op u?

	Ja	Nee
Ik zou bewoners aanspreken op ongewenst gedrag.	☐	☐
Ik zou mensen van buiten de buurt aanspreken op ongewenst gedrag.	☐	☐
Ik voel me verantwoordelijk voor de leefbaarheid in Transburg.	☐	☐
Ik heb me het afgelopen jaar ingezet voor de leefbaarheid in Transburg.	☐	☐
Als ik overlast zie in Transburg, dan meld ik dat.	☐	☐
Als ik crimineel gedrag (strafbare feiten) zie in Transburg, dan meld ik dat.	☐	☐

10. Komt het wel eens voor dat u:

	Vaak	Soms	Zelden of nooit
's Avonds niet open doet omdat u het niet veilig vindt?	☐	☐	☐
In uw eigen buurt omloopt of omrijdt om onveilige plekken te vermijden?	☐	☐	☐
Zich onveilig voelt als u 's avonds bij u in de buurt op straat loopt?	☐	☐	☐
Zich onveilig voelt als u 's avonds alleen thuis bent?	☐	☐	☐
Bang bent dat u zelf in uw buurt slachtoffer wordt van criminaliteit?	☐	☐	☐
Bang bent dat een naaste of dierbare in uw buurt slachtoffer wordt van criminaliteit?	☐	☐	☐

11. Maakt iemand in uw huishouden gebruik van de volgende voorzieningen?

	Vaak	Soms	Zelden of nooit
Speeltuintje midden in de wijk	☐	☐	☐
Het Trefpunt in Transburg (Benninkburg 101)	☐	☐	☐
Speeltuin aan de rand van de wijk	☐	☐	☐
Emté-supermarkt aan de Oliemolensingel	☐	☐	☐
Apotheek aan de Oliemolensingel	☐	☐	☐
Winkels Lipperkerkstraat	☐	☐	☐
Het voormalig Polaroid-pand, de Performance Factory	☐	☐	☐
Een andere voorziening in De Bothoven, namelijk:	☐	☐	☐

12. Kunt u op het kaartje met pen of potlood aangeven:

(a) welke routes u het meest gebruikt (lopend, fiets)? (Geef aan met een lijn)

(b) waar u meestal uw auto parkeert? (Geef aan met een P)

(c) welke plekken u vermijdt? (Geef aan met een X)

13. Voelt u zich wel eens onveilig in Transburg?

- ☐ ja
- ☐ nee..... ga verder naar vraag 16
- ☐ weet niet ga verder naar vraag 16

14. Voelt u zich vaak, soms of zelden onveilig?

Vaak	Soms	Zelden	Weet niet
☐	☐	☐	☐

15. Op welke plekken in Transburg voelt u zich weleens onveilig?

- ☐ In mijn eigen woning
- ☐ Voor mijn eigen woning op straat
- ☐ Op de parkeerplaats
- ☐ Ergens anders, namelijk
-

16. Er volgt nu een aantal vormen van overlast die in uw buurt zouden kunnen voorkomen. Kunt u telkens aangeven in welke mate u hiervan zelf overlast ervaart in uw buurt?

	Veel overlast	Een beetje overlast	Geen overlast
A. Rommel op straat	☐	☐	☐
B. Vernieling of bekladding van straatmeubilair, muren of gebouwen	☐	☐	☐
C. Hondenpoep op de stoep, op straat of in perken	☐	☐	☐
D. Te hard rijden en agressief gedrag in het verkeer	☐	☐	☐
E. Parkeerproblemen, bijvoorbeeld fout geparkeerde voertuigen of drukte	☐	☐	☐
F. Dronken mensen op straat	☐	☐	☐
G. Drugsgebruik of drugshandel, bijvoorbeeld op straat of in coffeeshops	☐	☐	☐
H. Overlast door buurtbewoners	☐	☐	☐
I. Overlast door niet-buurtbewoners	☐	☐	☐
J. Overlast door rondhangende jongeren	☐	☐	☐
K. Anders, namelijk.....	☐	☐	☐

17. Bij de vorige vraag heeft u kunnen aangeven welke overlast u tegenkomt in uw buurt.
Wilt u op de kaart hieronder aangeven waar u deze vormen van ongewenst gedrag heeft gezien?
U kunt de letter van de betreffende overlast (zie vraag 16) met pen schrijven in het kaartje hieronder.

18. Wilt u van onderstaande vormen van overlast aangeven op welke momenten van de dag deze plaatsvinden in Transburg?

	Avond (18–24)	Nacht (24–6)	Ochtend (6–12)	Middag (12–18)	Nooit
Te hard rijden en agressief gedrag in het verkeer	☐	☐	☐	☐	☐
Parkeerproblemen, zoals fout geparkeerde voertuigen of drukte	☐	☐	☐	☐	☐
Dronken mensen op straat	☐	☐	☐	☐	☐
Drugsgebruik of drugshandel	☐	☐	☐	☐	☐
Overlast door buurtbewoners	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen die op straat worden lastiggevallen	☐	☐	☐	☐	☐
Rondhangende jongeren	☐	☐	☐	☐	☐
Anders, namelijk.....	☐	☐	☐	☐	☐

19. Bent u of iemand in uw huishouden in de afgelopen 12 maanden in Transburg slachtoffer geweest van:

	Nee	Ja, zelf slachtoffer	Ja, getuige geweest	Heeft u dat gemeld bij de politie?	
Woninginbraak	☐	☐	☐	Wel gemeld ☐	Niet gemeld ☐
Diefstal uit schuur/garage	☐	☐	☐	Wel gemeld ☐	Niet gemeld ☐
Diefstal van motorvoertuig	☐	☐	☐	Wel gemeld ☐	Niet gemeld ☐
Diefstal uit motorvoertuig	☐	☐	☐	Wel gemeld ☐	Niet gemeld ☐
Vernielingen	☐	☐	☐	Wel gemeld ☐	Niet gemeld ☐
Mishandeling	☐	☐	☐	Wel gemeld ☐	Niet gemeld ☐
Openlijk geweld	☐	☐	☐	Wel gemeld ☐	Niet gemeld ☐
Straatroof	☐	☐	☐	Wel gemeld ☐	Niet gemeld ☐
Overval	☐	☐	☐	Wel gemeld ☐	Niet gemeld ☐
Bedreiging	☐	☐	☐	Wel gemeld ☐	Niet gemeld ☐
Drugshandel	☐	☐	☐	Wel gemeld ☐	Niet gemeld ☐
Zedenmisdrijf	☐	☐	☐	Wel gemeld ☐	Niet gemeld ☐

20. Wat was voor u de reden dat u een incident niet meldde?

.....

.....

.....

21. Welke suggesties of ideeën heeft u om Transburg veiliger te maken?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

22. Welke suggesties of ideeën heeft u om Transburg aantrekkelijker te maken?

.....

.....

.....

.....

.....

23. Wat zou u zelf kunnen doen om Transburg veiliger te maken of om de overlast te voorkomen?

.....

.....

.....

.....

.....

Mijn leeftijd is: jaar

Wat is uw geslacht?

- ☐ Man ☐ Vrouw

Hoeveel volwassenen en kinderen wonen op uw adres?

Er wonen volwassene(n)

Er wonen kinderen

Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgerond met een diploma, akte of getuigschrift?

- ☐ Geen opleiding
☐ Lagere school (incl. speciaal onderwijs, bijv. LOM, BLO, etc)
☐ Lager Beroepsonderwijs (LBO, LTS), VMBO basisberoepsgerichte of kaderberoepsgerichte leerweg
☐ Mavo, VMBO theoretische of gemengde leerweg, ULO, MULO
☐ Havo, VWO, Gymnasium, HBS, MMS
☐ Middelbaar beroepsonderwijs (MBO, BOL, BBL)
☐ Propedeuse, Kandidaats, Bachelor, Hoger Beroepsonderwijs (HBO)
☐ Doctoraal, Master, semi-wetenschappelijk onderwijs
☐ Geen antwoord

Welke omschrijving past het beste bij u?

- ☐ Werkende met betaald werk / zelfstandige
☐ Werkloos /werkzoekend
☐ Vrijwilliger
☐ Arbeidsongeschikt
☐ Scholier of studerende
☐ Huisvader of huisman / huismoeder of huisvrouw
☐ Gepensioneerd of met de VUT
☐ Geen van deze
☐ Geen antwoord

Werkt u gemiddeld 12 uur per week of meer?

- ☐ Ja
☐ Nee
☐ Geen antwoord

Indien u onderstaande gegevens invult kunnen wij u een verrassing geven om u te bedanken voor het invullen van deze vragenlijst. Onder de bewoners die de vragenlijst volledig hebben ingevuld en ingeleverd wordt tevens een cadeaubon van EUR 75,-- verloot.

Onderstaande gegevens worden slechts gebruikt voor ons onderzoek en zullen niet naar buiten worden gebracht.

Mijn adres is:

Bijlage 2 **Score van de fysieke omgeving op ZETA-criteria per buurtpatronen**
Zichtbaarheid; Eenduidigheid; Toegankelijkheid; Aantrekkelijkheid

	Algemeen	Z	E	T	A
	geen bewegwijzering (o.a. naar Treftpunt en speeltuinen)			--	
	het lage groen in de buurt bevat veel zwerfvuil				-
	ingesloten buurt met smalle paden en wegen	-			
	pleinen en paden bevatten combinaties van voor- en achterdeuren	-	-		

A	Gebied parkeergarages	Z	E	T	A
	natuurlijk toezicht in het gebied rond garages ontbreekt	--			
	verlichting in de parkeergarage is goed	+			
	grote hoeveelheid grijze tralies				--
	groen uitgeslagen betonnen randen				--
	fuiken: doodlopend resp. versmalling aan zuidelijk paden beide P's			-	
	parkeerfunctie is duidelijk		+		

B	Binnenpleinen	Z	E	T	A
	geen natuurlijk toezicht vanuit woningen	--			
	diverse donkere plekken	-			
	zicht op veel schuttingen met achterstallig onderhoud				--
	groen van lage kwaliteit				--
	onduidelijkheid bij nissen/bergingen		--		

C	woonpaden: wandel-fietspaden met voordeuren en/of bergingen	Z	E	T	A
	de meeste paden hebben korte zichtlijnen	-			
	weinig meubilair en weinig decoratie van groen			-	-
	ze ontsluiten een combinatie van voordeuren en achterdeuren		-		

d	achterpaden: brandgangen met achtertuinen en/of bergingen	Z	E	T	A
	soms zeer smal en lang; 's avonds veelal donker	-	+	-	-

e	doorgangsplein Tusveldburg	Z	E	T	A
	versnipperde inrichting: mist pleinfunctie		-		-
	groen met zwerfvuil				-
	voordeuren en achterdeuren in combinatie ontsloten	-	-		
	Kremersmaten en veel woonpaden geven toegang			+	

f	Parkeerterrein aan Benninkburg (parallel aan Hoge Bothofstraat)	Z	E	T	A
	mooi groen				+
	duidelijke functie en goede toegangsweg		+	+	
	ramen met uitzicht van beide zijden van de Hoge Bothofstraat	+			

g	Speeltuinen	Z	E	T	A
	geen toezicht vanuit woningen, weinig toezicht vanaf straat	--			
	goed overzicht vanaf het speelgebied zelf	+			
	goed onderhouden toestellen				++
	vanaf buurt niet duidelijk te vinden			-	
	duidelijke speelfunctie binnen de omheining		+		

h	Daktuinen	Z	E	T	A
	mooi en verzorgd groen met duidelijke verblijfsfunctie		++		++
	alleen toegankelijk voor aanwonenden			-	
	vanaf enkele zijden toezicht vanuit woningen	+/-			

i	Galerijen op beganegrond	Z	E	T	A
	de meeste galerijen zijn gedeeltelijk afgesloten door bergingen	--			--
	's avonds sterk verlicht,	+/-			
	stoffige daken van bergingen, zwerfvuil, grauwe uitstraling				--
	nissen en hoeken	--	--		
	toegankelijk via diverse trapjes en ingangen			+	

j	Onderdoorgangen	Z	E	T	A
	lampen soms kapot; verlichting meestal te zwak	-			
	grauwe uitstraling				-

k	Onderdoorgang Edo Bergsmabrug	Z	E	T	A
	sterk vervuild				--
	verdiepte ligging langs het spoor	--			
	onduidelijk waarom dit gebied toegankelijk is		--	-	

l	Groenstrook langs Polaroidpand	Z	E	T	A
	hondenuitlaatplek				--
	sporen van verblijf door zwervers				--
	verdiept looppad	--			
	donkere hoek langs spoor	-			
	onduidelijke functie		--		
	geen afscheiding langs openbare weg			+	

Bijlage 3 Door bewoners gesignaleerde overlast per type overlast

Overlast dronken mensen op straat

Overlast drugsgebruik en -handel

Overlast door bewoners

Overlast door niet-bewoners

Overlast door rondhangende jongeren

Overlast door vernieling en bekladding

Overlast door rommel op straat

Overlast door anders (bijplaatsing)

Overlast door te hard rijdend verkeer

Overlast door parkeerproblemen

Overlast door hondenpoep

Bijlage 4 Overzicht maatregelen

	Locatie	Maatregelen	Geen spijt (Transburgniveau, beperkte investering Domijn)	Aanvullende maatregelen (Transburgniveau, grotere investering)	Afhankelijk van context (Bothovenniveau, beperkte en grotere investeringen)
1	Groenstrook Perform.Fact.	Herinrichting strook Polaroidpand tot informele ruimte (groenstrook) als buurt-participatieproject	V		
2	Galerijen op beganegrond	Beheer van galerijen samen met bewoners oppakken: wie doet wat en wie meldt wat?	V		
3	Gebied parkeergarages	Tralie-uitstraling wegnemen; bijv. door schilderen in schakeringen van groen of door begroeiing;	V		
4	Binnenpleinen	Schuttingen opknappen; afspraken met (nieuwe) bewoners over beheer;	V		
5	Galerijen op beganegrond	Zichtbare daken van bergingen opfrissen: andere materialisering of schilderen	V		
6	Onderdoorgangen	Muren aankleden, bijvoorbeeld: houten panelen; panelen van ander materiaal met frisse uitstraling	V		
7	Groenstrook Polaroidpand	Een specifieke hondenuitlaat/renplek inrichten	V		
8	Onderdoorgang brug	Afsluiten voor bewoners en bezoekers	V		
9	Hele buurt	Lampen repareren en overhangend groen verwijderen zie afbeelding [8]	V		
10	Binnenpleinen/achterpaden	Enkele nissen verwijderen, bijv. door: bij achtertuin betrekken; bergingen vergroten; zie afbeelding [8]	V		
11	Achterpaden	Verlichting met bewegingsmelder	V		
12	Galerijen op beganegrond	Verlichting overdag ook aan; 's avonds eventueel minder fel verlichten, maar wel minimaal 20 lux	V		
13	Onderdoorgangen	Kapotte lampen binnen 48 repareren	V		
14	Onderdoorgangen	Lampen met voldoende lux: horizontale verlichtingssterkte van 20 tot 50 lux	V		
15	Groenstrook Polaroidpand	Lage bosjes langs Polaroidpand verwijderen	V		
16	Hele buurt	Waar mogelijk het bestaand snippergroen met elkaar verbinden; Behoeftes aan groen afstemmen op individuele behoeften; kleine initiatieven stimuleren voor persoonlijke band met de directe omgeving nabij eigen woning.	V		
17	Binnenpleinen	Groen binnenplein Voogsgerdburg vervangen voor extra parkeerplekken;	V		
18	Hele buurt	Betaald parkeren in hele buurt of verbieden voor niet-buurtbewoners	V		
19	Hele buurt	1 a 2 keer per maand een grofvuilcontainer	V		
20	Hele buurt	Activiteiten met regelmatig en "strategisch" organiseren	V		

		in openbare ruimte			
21	Portieken	Voorgestructureerd communicatiebord zoals advertentieboarden in supermarkten (visitekaartjes, vraag en aanbod).	V		
22	Hele buurt	Een of enkele fysieke projecten gebruiken om bewoners te activeren, verantwoordelijkheid te geven voor eigen buurt en publieke familiariteit te bevorderen: – gezamenlijk informele ruimte inrichten langs Polaroidpand		V	
23	Gebied parkeergarages	Betonnen balustrade bekleden met duurzaam materiaal met natuurlijke uitstraling		V	
25	Hele buurt	Bewegwijzering aanbrengen; mogelijk op decoratieve manier langs gevels woningen		V	
26	Hele buurt	Lantaarnpalen verplaatsen en bijplaatsen zie afbeelding [8]		V	
27	Binnenpleinen	Waar mogelijk schuurtjes aan voorzijde woningen verplaatsen naar achterzijde;		V	
28	Groenstrook Polaroidpand	Verdiept looppad verwijderen: ophogen tot maaiveldniveau		V	
29	Doorgangspaleis Tusveldburg	In het kader van een coherente buurt waar mensen elkaar toevallig en georganiseerd kunnen ontmoeten is het van belang dat de afstand tot een plek die daarin voorziet zo klein mogelijk is en het liefst centraal in de buurt ligt: – Voorbeelden functies van de benedenwoningen: buurtmensa, studieruimte; – Studentenpopulatie expliciet betrekken bij beheer, organisatie			V
30	Hele buurt	Wandel-fiets-boulevard als hoofdas oost-west, via centrum Tusveldburg: Een goed herkenbare verbinding van oostelijke speeltuin naar Polaroid; mogelijk met een toegang(spoort) tot Polaroid			V
31	Speeltuin buitenrand	Bij de speeltuin verwijzen naar andere speeltuinen in de buurt en in de wijk			V
32	Hele buurt	In aansluiting op plannen Bothoven-imago: ecobuurt/duurzame buurt; bijvoorbeeld door enkele grote groengevels als kunstwerk voor 'smoel' aan de buurt of een duidelijk oriëntatiepunt/kunstwerk in de buurt.			V
33	Hele buurt	Beloningssysteem voor grofvuilophalen door bewoners; mogelijk in combinatie met verwerking/ontmanteling/verkoop in Polaroid			V
34	Hele buurt	APP voor aankondiging vuilophaal(acties) en voor melden aan bewoners en gemeente van bijplaatsing/zwerfafval			V
35	Hele buurt	Sport en spelroute; PR voor aanwezige speeltuintjes in De Bothoven			V
36	Hele buurt	Communicatieboarden in portieken voor visitekaartjes/vraag en aanbod			V